

‘Je hebt geluk als je van een pauw mag plukken.’

Ervaringen van slachtoffers van strafbare feiten met het
verhalen van hun schade

Dr. J.D.M. van Dongen

Mr. M.R. Hebly

Prof. mr. S.D. Lindenbergh

Ten verzoeken van:

Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum

Ministerie van Justitie (projectnr. 2184)

© WODC 2013

Woord vooraf

Dit onderzoek bestond uit diepte-interviews met slachtoffers van strafbare feiten over het verhalen van hun schade. Voor ons alle drie was dit onderzoek een belangrijke ervaring. Het heeft ons niet alleen ingescherpt wat de gevolgen zijn van strafrechtelijke delicten voor degenen die er het slachtoffer van worden, maar ook hoe de dogmatische kaders (het onderscheid tussen strafrecht en civiel recht, tussen straf en schadevergoeding, tussen compensatie, straf en wraak) in de werkelijke wereld worden beleefd. Het was ook in andere opzichten een bijzondere ervaring. De gastvrijheid die we hebben ervaren, de warmte, het verdriet, de menselijkheid en de humor, de reizen die we hebben gemaakt door heel Nederland en de gesprekken die we onderling over de materie hebben gevoerd maakten dit voor ons tot een bijzonder onderzoek. We hopen natuurlijk dat het onderzoek niet alleen ons verrijkt, maar vooral dat de resultaten een bijdrage leveren aan de verbetering van de positie mensen van die in de toekomst schade lijden door strafbare feiten.

Dank zijn we verschuldigd aan het WODC voor de opdracht om dit onderzoek te mogen verrichten. Dank komt ook toe aan de leden van de begeleidingscommissie – Ton Hartlief, Mariëlle Basten, Annemarie ten Boom, Renée Kool en Alex Sas – voor hun bemiddeling met contactpersonen in het veld en voor hun waardevolle bijdragen aan de totstandkoming van het verslag. Ook de professionals die ons in contact hebben gebracht met (aanvullende) respondenten willen we bedanken voor hun bereidwilligheid om ons op weg te helpen. In het bijzonder willen we Agnetha Massing noemen voor haar inzet om slachtoffers te benaderen die met hulp van politie tot een schikking zijn gekomen. In de laatste, maar niet in de minste plaats willen we alle respondenten bedanken voor hun deelname aan het onderzoek, voor hun gastvrijheid om ons thuis te ontvangen en voor de openhartigheid die we keer op keer hebben ervaren in de gesprekken die we voerden over deze aangrijpende en delicate thematiek.

Rotterdam, juni 2013

Sanne van Dongen

Marnix Hebly

Siewert Lindenbergh

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Hoofdstuk 1 - Inleiding.....	3
1.1 Aanleiding	3
1.2 Verhaalsroutes en hun gebruik.....	3
1.3 Onderzoeksvragen	4
1.4 Opzet van het onderzoek en van dit verslag.....	5
Hoofdstuk 2 - Het onderzoek.....	6
2.1 Inleiding.....	6
2.2 Steekproef, selectie en aanvulling van respondenten.....	6
2.3 Interviews en verslaglegging.....	8
2.4 Wat voor informatie wordt met dit onderzoek verkregen?	9
Hoofdstuk 3 - Bevindingen.....	10
3.1 Inleiding.....	10
3.2 Welke schade hebben slachtoffers geleden als gevolg van welke strafbare feiten?	10
3.3 Welke acties zijn ondernomen om schade vergoed te krijgen?	13
3.4 Langs welke route is welke schade vergoed?	15
3.5 Is er bij het schadeverhaal rechtsbijstand verleend, zo ja, welke?.....	16
3.6 Hoe is de inning van de schadevergoeding verlopen?.....	17
3.7 Hoe lang heeft het na het delict geduurd totdat er is vergoed?	18
3.8 Resteert er nog schade, zo ja, welke?	18
3.9 Welke overwegingen speelden een rol om bepaalde wegen wel of niet te bewandelen?.....	20
3.10 Wat zijn de ervaringen met (rechts)bijstand bij het schadeverhaal?	25
3.11 Wat zijn positieve ervaringen met het schadeverhaal?	28
3.12 Wat zijn negatieve ervaringen met de beproefde wegen?	30
3.13 Wat noemen de slachtoffers als grootste knelpunten?	33
3.14 Wat zouden verbeteringen kunnen zijn?.....	35
3.15 Verdere ervaringen en de redenen om de schade te verhalen	36

Hoofdstuk 4 – Beschouwing.....	37
4.1 Inleiding.....	37
4.2 De zoektocht naar respondenten	37
4.3 Voeging	38
4.4 Schikking door politie of OM.....	39
4.5 Schadefonds.....	40
4.6 Schadeverhaal via een civiele procedure.....	40
4.7 Rol van (eigen) verzekeringen.....	42
4.8 Genoemde knel- en verbeterpunten	43
4.9 Aanbevelingen	43
Summary	44
Literatuur	46
Bijlage 1 – Samenstelling van de begeleidingscommissie	48
Bijlage 2 – Interview-vragenlijst.....	49
Bijlage 3 – Correspondentie werving respondenten	51

Samenvatting

Wat ondernemen slachtoffers van delicten, behalve zich te voegen in het strafproces, om hun schade vergoed te krijgen? Wat zijn hun overwegingen bij het al dan niet volgen van verschillende wegen en wat zijn hun feitelijke ervaringen bij schadeverhaal? Die vragen staan centraal in dit onderzoek. Het gaat dus om ervaringen van slachtoffers van strafbare feiten met het verhalen van hun schade. Verhaal wordt hier verstaan in de brede zin van het verkrijgen van financiële middelen uit eigen voorzieningen (verzekering), specifieke overheidsvoorzieningen (waarborg- of schadefonds) en verhaal op de dader (schikking met hulp van politie of OM, via voeging, via een civiele procedure).

In het voorjaar van 2013 zijn voor dit onderzoek 36 respondenten ondervraagd in een *face to face* semigestructureerd diepte-interview. Respondenten zijn gevonden in een door het WODC aangedragen steekproef, aangevuld met respondenten die via individuele contacten zijn benaderd. Bij de selectie van respondenten is getracht zoveel mogelijk spreiding te bereiken onder vier verschillende categorieën van verhaal: voegers in de strafrechtelijke procedure, slachtoffers die een schikking (via politie of OM) hebben beproefd, verzoekers aan het Schadefonds Geweldsmisdrijven en zij die een civiele procedure zijn gestart. De beschikbare respondenten bleken niet evenredig over deze categorieën verdeeld: het merendeel volgde als hoofdroute het voegen in de strafrechtelijke procedure (18 respondenten). Binnen de andere drie categorieën konden steeds zes respondenten worden geïnterviewd. De steekproef brengt mee dat de groep respondenten als analyse-eenheid niet geheel generaliseerbaar is naar de verhaalzoekende slachtoffers van misdrijven als populatie en dat derhalve geen sprake is van een representatieve steekproef om verantwoorde kwantitatieve uitspraken te doen. Waardevol aan deze exploratieve manier van onderzoeken is vooral dat met het anekdotische materiaal nuttige inzichten kunnen worden verworven met betrekking tot ervaren knelpunten en problemen bij het schadeverhaal door slachtoffers van een misdrijf. Meer kan met de bevindingen van dit onderzoek niet worden gepretendeerd.

Een samenvatting van de bevindingen zou geen recht doen aan de grote hoeveelheid informatie die de respondenten hebben verschaft. Niettemin worden hier enkele belangrijke observaties vermeld. Respondenten verwoordden een opmerkelijke tevredenheid met verhaal op een eigen verzekering (met name inboedelverzekering in geval van inbraak): dit verliep doorgaans probleemloos en snel. Ten aanzien van schikkingen die met hulp van politie werden bereikt, toonden respondenten zich vaak aangenaam verrast over de inspanningen die door politie werden verricht. Met betrekking tot de voeging als benadeelde partij verwoordden veel respondenten op indringende wijze hoe zij met hun 'bijrol' in de strafrechtelijke procedure waren geconfronteerd. Respondenten die zich tot het Schadefonds Geweldsmisdrijven hadden gewend toonden zich vooral gelukkig met het bestaan van het fonds. Slachtoffers die een civielrechtelijke procedure hadden beproefd, of dit hebben overwogen, noemen als bedenkingen de kosten van rechtshulp in relatie met de onzekerheid over de uitkomst van de procedure en van het uiteindelijke verhaal (investeren in onzekerheid), de verwachte lange duur (de zaak willen afsluiten), de confrontatie met de dader, de emotionele belasting daarvan en de angst voor represailles. Ook problemen met betrekking tot bewijslevering werden meermalen gesignaleerd.

De vijf door de respondenten genoemde belangrijkste knelpunten bij het schadeverhaal zijn:

1. De gebrekkige betrokkenheid van en informatievoorziening door het OM.
2. De traagheid van de rechtsgang en het verhaal.
3. Het ontbreken van verhaalsmogelijkheden (de dader als spreekwoordelijke 'kale kip').
4. De emotionele belasting van het hele proces.
5. Het gebrek aan inzicht in en overzicht van de procedures.

Belangrijke verbeterpunten die door de respondenten werden genoemd zijn een betere communicatie door het OM, (nog) betere dienstverlening door Slachtofferhulp Nederland, versnelling van de verhaalsprocedure en bijstand van het slachtoffer door een (betaalde) advocaat. Een eerste aanbeveling die uit het onderzoek voortvloeit is om, gelet op de grote tevredenheid van slachtoffers over hun eigen verzekering, te bezien in hoeverre verzekeraars in staat en bereid zijn om ten aanzien van schade door geweldsdelicten een first-partyverzekering in het leven te roepen. Een tweede aanbeveling is om in ieder geval de standaardcommunicatie van het OM te laten toetsen door niet-juristen.

Hoofdstuk 1 - Inleiding

1.1 Aanleiding

De positie van slachtoffers van strafbare feiten in het algemeen en het verhaal van schade door deze slachtoffers in het bijzonder kan zich in de afgelopen decennia in een toenemende belangstelling verheugen. De verbetering van de positie van slachtoffers van strafbare feiten past in een nationale en internationale ontwikkeling. Met de Wet Terwee (1995) is de positie van de benadeelde partij in het strafproces aanzienlijk versterkt (ruimere voegingsmogelijkheden, invoering van de schadevergoedingsmaatregel, incasso door het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB)). Sindsdien zijn verschillende andere wettelijke maatregelen getroffen, zoals de invoering van een spreekrecht (2005) en een wijziging van het voegingscriterium (van 'van eenvoudige aard' naar 'geen onevenredige belasting van het strafgeding') alsmede invoering van een voorschotregeling voor bepaalde delicten (2011). Internationale aandacht voor verbetering van de positie van slachtoffers van strafbare feiten blijkt bijvoorbeeld uit de Richtlijn van de EU tot het creëren van minimumnormen.¹ Hoewel de positie van slachtoffers van strafbare feiten dus geleidelijk aan structureel is verbeterd, is het de vraag wat hiervan de feitelijke betekenis is: wat zijn de gevolgen van de genomen maatregelen, en kan het nog beter?

Het beleid inzake de positie van slachtoffers van strafbare feiten is voorafgegaan door en gepaard gegaan met verschillende vormen van onderzoek. Zo evalueerden Kool & Moerings (2001) de knelpunten uit de Wet Terwee en rapporteerden Alta e.a. (2001) en Koolen e.a. (2005) over het door slachtoffers ervaren functioneren van de rechtspleging en van slachtofferhulp, waarover nader Winkel e.a. (2006). Wittebrood (2006) inventariseerde kennis over slachtoffers van criminaliteit en Maas-de Waal (2006) inventariseerde voorzieningen die hun ter beschikking staan. Van Wingerden e.a. (2007) deden onderzoek naar de praktijk van schadevergoeding voor slachtoffers van misdrijven door bestudering van OM-data en door ondervraging van professionele betrokkenen en van slachtoffers naar hun ervaringen met de strafrechtketen. Ten Boom e.a. (2008) verrichtten een literatuurstudie naar behoeften van slachtoffers van delicten. Ten slotte verrichtten Schrama en Geurts (2012) onderzoek naar de routes die slachtoffers van delicten kunnen bewandelen voor het verhaal van hun schade alsmede naar het kwantitatieve gebruik van die routes. In hun onderzoek werden onder meer knelpunten gesignaleerd bij het verhaal van schade via een civiele procedure. In dat onderzoek is ervoor gekozen geen slachtoffers te bevragen naar hun ervaringen met het verhaal van schade na strafbare feiten. Juist daarop is nu het onderhavige onderzoek gericht, zij het dat het niet is beperkt tot de civiele procedure.

1.2 Verhaalsroutes en hun gebruik

Aan wie schade lijdt als gevolg van een strafbaar feit staat vaak een mix van verschillende financiële bronnen ter dekking van dergelijke schade ten dienste. In de eerste plaats kan worden gedacht aan

¹ Richtlijn 25 oktober 2012 PbEU L315/57.

een beroep op eigen voorzieningen in de vorm van verzekeringen (zorg-, inboedel-, opstal-, auto-, reis-, ongevallenverzekering). In de tweede plaats is verhaal mogelijk op de dader: door een schikking met hulp van politie of Openbaar Ministerie (OM), via een strafrechtelijke procedure (voeging als benadeelde partij) of via een civielrechtelijke procedure. In de derde plaats kan onder omstandigheden een beroep worden gedaan op een fonds, zoals het Schadefonds Geweldsmisdrijven (financiering uit algemene middelen) of het Waarborgfonds Motorrijtuigen (financiering uit premies door motorrijtuigbezitters). Ten slotte kunnen slachtoffers van strafbare feiten zoals ieder ander terugvallen op algemene voorzieningen van sociale zekerheid (Wia, Wmo, Bijstand).

De eerste drie typen verhaalsroutes en hun relatieve belang (de mate waarin er door slachtoffers gebruik van wordt gemaakt) zijn uitvoerig in kaart gebracht door Schrama en Geurts (2012) aan de hand van gegevens uit 2010. Uit dat onderzoek blijkt dat een eerste belangrijk selectiecriteria voor het kiezen van een verhaalsroute de bekendheid van de dader is: blijft deze onbekend (hetgeen in ongeveer vijf van de zeven gevallen aan de orde is), dan valt verhaal op de dader af en resteren slechts eigen voorzieningen of een beroep op een fonds (of op de algemene sociale zekerheidsvoorzieningen, maar dat blijft hier verder rusten). In gevallen waarin de dader bekend is, biedt de strafrechtketen drie verhaalsroutes: schikking door politie, schikking door OM en voeging in de strafrechtelijke procedure. Ter zake van de eerste (politie)schikking zijn (over 2010) geen gegevens bekend. Door Schrama en Geurts (2012, p. 71) wordt gesteld dat in 2010 in ruim 2.000 gevallen door het OM een succesvolle schikking is bereikt en dat in circa 11.000 gevallen na voeging een schadevergoedingsmaatregel is opgelegd. Voorts signaleren zij (p. 72) dat in ongeveer 70% van de rechtszaken waarin het ging om een delict met een slachtoffer geen uitspraak is gedaan over schadevergoeding. Zij geven aan dat hier verschillende verklaringen voor denkbaar zijn en dat nader onderzoek hier meer inzicht in zou kunnen bieden. Ten slotte (p. 105) schatten zij dat in 2010 483 civiele rechtszaken zijn afgedaan waarin slachtoffers van een strafbaar feit schadevergoeding hebben gevorderd, waarbij moet worden opgemerkt dat deze slachtoffers voor driekwart uit rechtspersonen bestaan.

Schrama en Geurts (2012) hebben hun onderzoek naar verhaalsroutes en het gebruik ervan uiteindelijk toegespitst op knelpunten welke slachtoffers die een civiele procedure starten waarschijnlijk ontmoeten. Op basis van interviews met rechters, advocaten en wetenschappers signaleren zij (p. 139) als mogelijke knelpunten de hoge kosten en lange duur van een civiele procedure, toegang tot en kwaliteit van rechtsbijstand, problemen met bewijslevering, emotionele belasting waaronder confrontatie met de dader en angst voor represailles, alsmede de slechte verhaalspositie.

1.3 Onderzoeksvragen

In het onderzoek van Schrama en Geurts (2012) naar deze knelpunten van schadeverhaal zijn geen ervaringen van slachtoffers betrokken. Die staan centraal in het onderhavige onderzoek. Dit onderzoek is niet beperkt tot ervaringen van slachtoffers met de civiele procedure, maar richt zich meer in het algemeen op de ervaringen van slachtoffers van strafbare feiten met het verhalen van

hun schade, zodat ook enig beeld kan worden gevormd van hun afwegingen ten aanzien van en ervaringen met de verschillende verhaalsmogelijkheden.

De vraag die in dit onderzoek centraal staat is:

Wat ondernemen slachtoffers van delicten, behalve zich te voegen in het strafproces, om hun schade vergoed te krijgen, wat zijn hun overwegingen bij het al dan niet volgen van verschillende wegen en wat zijn hun feitelijke ervaringen bij schadeverhaal?

Deze centrale probleemstelling valt uiteen in de volgende onderzoeks(deel)vragen:

1. Welke schade hebben slachtoffers geleden als gevolg van welke strafbare feiten?
2. Welke acties zijn ondernomen om schade vergoed te krijgen?
3. Langaan welke route is welke schade vergoed?
4. Was er sprake van (rechts)bijstand, zo ja, van welke?
5. Hoe is de inning verlopen?
6. Hoe lang heeft het na het delict geduurd voordat er is betaald?
7. Resteren er nog schade, zo ja, welke?
8. Welke overwegingen speelden een rol om bepaalde wegen wel of niet te beproeven?
9. Wat zijn de ervaringen met (rechts)bijstand?
10. Wat zijn positieve ervaringen met de beproefde wegen?
11. Wat zijn negatieve ervaringen met de beproefde wegen?
12. Wat zijn de grootste knelpunten?
13. Wat zou een verbetering zijn?

1.4 Opzet van het onderzoek en van dit verslag

Het onderhavige onderzoek is een kwalitatief onderzoek door middel van diepte-interviews met mensen die het slachtoffer zijn geworden van een strafbaar feit en hebben getracht de schade die zij als gevolg daarvan hebben geleden op de dader of anderszins te verhalen. Voor dit onderzoek is geput uit een door het WODC aangedragen steekproefkader, aangevuld met respondenten die via individuele contacten van de onderzoekers of van leden van de begeleidingscommissie zijn benaderd. Bij de selectie van respondenten is getracht zoveel mogelijk spreiding te bereiken onder vier verschillende categorieën van verhaal: voegers in de strafrechtelijke procedure, slachtoffers die een schikking (via politie of OM) hebben beproefd, zij die een civiele procedure zijn gestart en verzoekers aan het Schadefonds Geweldsmisdrijven.

De opzet van het onderzoek wordt nader uiteengezet in Hoofdstuk 2. In Hoofdstuk 3 wordt verslag gedaan van de ervaringen van de respondenten met het verhalen van hun schade. Daarbij wordt zoveel mogelijk een indeling gevolgd aan de hand van de hiervoor geformuleerde onderzoeks(deel)vragen. Hoofdstuk 4 bevat een beschouwing naar aanleiding van de belangrijkste bevindingen en Hoofdstuk 5 een Engelstalige summary.

Hoofdstuk 2 - Het onderzoek

2.1 Inleiding

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een kwalitatief ontwerp met diepte-interviews. Op deze manier is getracht zoveel mogelijk informatie te verkrijgen over de ervaringen van slachtoffers met het verhaal van hun schade. Het doel van het onderzoek was uitdrukkelijk niet om kwantitatieve uitspraken te kunnen doen, maar om kwalitatieve informatie te verzamelen. Bij het onderzoek is uitgegaan van een bepaalde steekproef, waarbinnen bereidwillige respondenten zijn gezocht en nader zijn geselecteerd (zie nader onder 2.2). De interviews hebben plaatsgevonden in de periode januari-april 2013. De van de interviews gemaakte verslagen (zie nader onder 2.3) zijn verwerkt in de onderhavige rapportage. In paragraaf 2.4 worden enkele belangrijke beperkingen aan dit onderzoek onderstreept.

2.2 Steekproef, selectie en aanvulling van respondenten

Het merendeel van de respondenten in de steekproef die in het kader van dit onderzoek zijn geïnterviewd bestaat uit een selectie van respondenten die hebben meegedaan aan de Slachtoffermonitor (Timmermans e.a. 2013). Deze Slachtoffermonitor is afgenomen onder een netto steekproef van 252 slachtoffers in wier zaak vervolging had plaatsgevonden en die ondersteund zijn door Slachtofferhulp Hulp Nederland (SHN). Het betreft telkens slachtoffers van gewelds- en vermogensmisdrijven aan wie de SHN-dienstverlening in de periode van 1 februari tot 1 juni 2011 is afgesloten. De dienstverlening kan hebben ingehouden 'schade verhalen via voegen', 'begeleiden strafproces' of 'opstellen van een schriftelijke slachtoffer verklaring/spreekrecht'. Van de 208 respondenten van wie schade gedeeltelijk of niet is vergoed hebben er 178 (86%) verklaard bereid te zijn om mee te werken aan vervolgonderzoek.

Naar deze personen is door het WODC een brief gestuurd om te vragen of zij wilden deelnemen aan het onderhavige onderzoek naar schadeverhaal. In de brief is de respondenten ook gevraagd aan te kruisen welke verhaalsroute(s) zij hebben bewandeld (namelijk via schikking, voegen als benadeelde partij, civielrechtelijke procedure of via het Schadefonds Geweldsmisdrijven).² Van de 178 brieven zijn vier brieven retour gekomen door verhuizing enzovoorts. Op de niet-geretourneerde brieven hebben 106 respondenten gereageerd, waarvan er 21 hebben vermeld niet te willen deelnemen aan het onderzoek en 85 personen verklaarden die bereidheid wel te hebben.

De opzet van het onderzoek was om 7 á 10 respondenten uit iedere verhaalsroute te selecteren met een uiteindelijke totale steekproef van 28 á 40 respondenten. Hierdoor zou een beeld kunnen worden verworven van ervaringen met verschillende routes en zou informatie over andere routes (of bijv. over verhaal op verzekeringen) als 'bijvangst' kunnen worden opgetekend. De aantallen zijn

² Zie voor de brief Bijlage 3.

gekozen op basis van literatuur waaruit blijkt dat bij 6 tot 12 interviews in een bepaalde categorie verzadiging van data optreedt en variatie van antwoorden sterk afneemt (Guest e.a. 2006).

De verdeling van de tot deelname aan het onderzoek bereidwillige respondenten over de vier groepen van verhaalsroutes bleek allerm minst evenredig te zijn. Het merendeel van de respondenten die bereid waren deel te nemen aan het onderzoek (60%) had in de antwoordbrief vermeld zich te hebben gevoegd via een strafrechtelijke procedure. De groep die daarop volgde waren de respondenten die hadden vermeld te hebben geprobeerd hun schade te verhalen via een schikking (7%). Voor de twee overige routes, het Schadefonds Geweldsmisdrijven en de civielrechtelijke procedure, had slechts 5% respectievelijk 1% vermeld die route te hebben bewandeld. Verder was er ook een groep die niet meer wist welke route was gevolgd (16%) en een groep die meerdere routes had aangekruist (11%), waardoor pas bij het individueel benaderen van deze respondenten kon worden bepaald in welke categorie zij uiteindelijk zouden vallen.

Bij een eerste inventarisatie van de respondenten werd aldus duidelijk dat in het onderzoek bepaalde verhaalsroutes onder de respondenten onvoldoende vertegenwoordigd waren (met het oog op de verzadiging van data en de variatie van antwoorden) en bovendien bleek bij het benaderen van de eerste vier respondenten – in het kader van de onder 2.3 toegelichte 'pilot-interviews' – dat één respondent die de categorie 'schikking' op het antwoordformulier (zie Bijlage 3) had aangevinkt eigenlijk had gevoegd als benadeelde partij, en dat de werkelijke verdeling over de categorieën dus niet direct zichtbaar was. In overleg met de Begeleidingscommissie is daarom gezocht naar mogelijke wegen om de steekproef aan te vullen.

Niet alleen bij het benaderen van de eerste vier respondenten bleek de door de respondent aangevinkte route niet altijd de door hem daadwerkelijk bewandelde route te zijn. Zo bleek de ene respondent (1%) die bij aanvang de civielrechtelijke procedure had aangekruist civiel te procederen in een zaak die geheel los stond van het strafbare feit waarvan hij het slachtoffer was geworden (en ten aanzien waarvan hij zich bleek te hebben gevoegd in de strafrechtelijke procedure). Onder de respondenten die een combinatie van routes hadden aangekruist (11%), bleken er zich vier te bevinden die ook daadwerkelijk de civiele route hebben beproefd. Onder de respondenten die een schikking hadden aangegeven (7%) bleek eveneens bij telefonische benadering dat drie van hen in werkelijkheid hadden gevoegd in het strafproces als benadeelde partij. De 16% respondenten die aangaven niet meer te weten welke route zij hadden gevolgd bestond, op één geval van een beproefde schikking met politie na, uitsluitend uit voegers in de strafrechtelijke procedure.

Langs verschillende wegen is in februari 2013 geprobeerd om de steekproef uit te breiden. Via John Blad, verbonden aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, is een poging gedaan een ingang te vinden voor respondenten die via een schikking hebben geprobeerd schade te verhalen, helaas zonder succes. Via Agnetha Massing, schaderegelaar bij Politie Midden Nederland, zijn uiteindelijk vier aanvullende respondenten in die categorie gevonden. Via June van Oers (advocaat bij SAP Advocaten te Amersfoort) en Peter Langstraat (advocaat bij Moree Gelderblom Advocaten te Rotterdam) zijn twee respondenten aan de categorie Schadefonds Geweldsmisdrijven toegevoegd. Via John van der Wouden (Van der Wouden, Bonarius en Van Hecke Advocaten) en Geertruid van Wassenaer (Beer advocaten) zijn twee respondenten toegevoegd aan de categorie 'civiele procedure'. Aan de initiële steekproef zijn dus later acht respondenten via het netwerk van de onderzoekers toegevoegd.

Voor dit onderzoek zijn uiteindelijk 18 respondenten geïnterviewd voor wie het voegen in de strafrechtelijke procedure als 'hoofdroute' is aangemerkt; in elke andere categorie ('schikking', 'Schadefonds' en 'civiel') waren dat er uiteindelijk zes.³ Het betreft hier overigens een ruwe indeling omdat een aantal respondenten verschillende routes tegelijk of opeenvolgend heeft bewandeld (zie paragraaf 3.3).

2.3 Interviews en verslaglegging

Binnen het onderzoek is eerst een 'pilot' uitgevoerd, waarin uit elke groep van de verhaalsroutes één respondent is benaderd en geïnterviewd om in te schatten of op deze wijze en met de opgestelde vragenlijst de informatie verkregen kon worden waar dit onderzoek op is gericht. De onderzoekers hebben telefonisch en/of per e-mail contact opgenomen met deze vier respondenten. Deze bleken graag bereid om de onderzoekers thuis te ontvangen en zich te laten interviewen over hun ervaringen bij het verhalen van schade na een misdrijf. Drie respondenten uit de categorieën 'Schadefonds', 'voeging als benadeelde partij' en 'schikking', werden bij hen thuis geïnterviewd, waarbij de laatste niet in de categorie 'schikking' bleek thuis te horen maar bij 'voeging als benadeelde partij'. Een vierde respondent, uit de categorie 'civiele procedure', is telefonisch geïnterviewd.

Naar aanleiding van deze pilot is de vragenlijst voor het semigestructureerde interview enigszins aangepast met het oog op het doel van dit onderzoek.⁴ Deze aanpassingen betroffen de vraag welke schade de respondent heeft geleden als slachtoffer van het misdrijf (in plaats van expliciet te vragen naar de materiële en de immateriële schade is ervoor gekozen dit onderscheid niet te suggereren in de vraagstelling), de vraag naar welke overwegingen een rol speelden om bepaalde wegen wel of niet te bewandelen (hierbij zijn juist wél concretere vragen toegevoegd naar de kennis van bepaalde routes en de overwegingen om die wel of niet te bewandelen) en de vragen naar de communicatie en bejegening (deze zijn vervangen door één algemene vraag naar de ervaringen met de dienstverlening). Na de pilot werden de overige respondenten benaderd en werden afspraken ingepland. In twee gevallen is om praktische redenen gekozen voor een telefonisch interview. Slechts in enkele gevallen gaf een respondent tijdens het telefoongesprek alsnog aan niet te willen meewerken aan het diepte-interview.

Tijdens de interviews werd gebruik gemaakt van de vooropgezette vragenlijst, maar deze dirigeerde niet het gehele verloop van het gesprek. Het doel was immers het slachtoffer zijn ervaringen te laten vertellen en na de eerste vraag naar het misdrijf waarvan de respondent het slachtoffer was kwam veel informatie als vanzelf naar voren. Aan de hand van de vragenlijst konden de onderzoekers steeds bepalen of alle relevante punten in het interview voldoende waren uitgelicht. De interviews hadden een informeel karakter en duurden één à anderhalf uur. Het gesprek startte doorgaans met

³ Deze verdeling kon pas na afloop van alle interviews worden vastgesteld. Van drie respondenten bleek pas tijdens het interview dat zij een andere route hadden bewandeld dan zij tevoren hadden vermeld. Het ging om twee respondenten die een schikking hadden aangekruist en één die voor de optie 'civiele procedure' had gekozen: alle drie bleken echter te hebben gevoegd als benadeelde partij.

⁴ Zie voor de vragenlijst die in het vervolg van het onderzoek werd gebruikt Bijlage 2.

een inleiding op het onderzoek en het uitleggen van de insteek van het interview. Soms werd door de interviewers dieper op bepaalde thema's doorggevraagd, zoals op de redenen om bepaalde verhaalsroutes wel of niet te bewandelen. Waar mogelijk is door de interviewers schriftelijk materiaal geraadpleegd waarover de respondent beschikte, zoals correspondentie met SHN of het OM. De respondenten ontvingen een bloemetje of een doos bonbons als blijk van waardering voor hun deelname en als dank voor hun gastvrijheid.

De interviews zijn – met toestemming van de respondenten – opgenomen.⁵ Daarnaast hebben de interviewers tijdens het interview aantekeningen gemaakt. Aan de hand van de aantekeningen en opnames zijn interviewverslagen geschreven, gestructureerd aan de hand van de vooropgezette vraagstelling. Alle interviewverslagen zijn geanonimiseerd en de respondenten worden gecodeerd weergegeven in dit rapport; de informatie is hierdoor niet meer herleidbaar tot herkenbare personen.

2.4 Wat voor informatie wordt met dit onderzoek verkregen?

Bij het lezen van dit onderzoeksrapport is het belangrijk om de in dit hoofdstuk beschreven beperkingen ervan in het achterhoofd te houden. Voor dit onderzoek zijn 36 respondenten ondervraagd in een *face to face* diepte-interview. Diepte-interviews kunnen een waardevolle bijdrage leveren bij het in kaart brengen van de percepties en ideeën van respondenten, maar binnen dit onderzoek is geen sprake van een representatieve steekproef om verantwoorde kwantitatieve uitspraken te doen: de groep respondenten is als analyse-eenheid niet geheel generaliseerbaar naar de verhaalzoekende slachtoffers van misdrijven als populatie. De onderzoeksvragen zijn beschrijvend van aard – zij richten zich niet naar bepaalde hypothesen – en lenen zich niet zozeer voor een verklarend antwoord. Waardevol aan deze exploratieve manier van onderzoeken is vooral dat men met het anekdotische materiaal tot nuttige inzichten kan komen met betrekking tot eventuele knelpunten en problemen bij het schadeverhaal door slachtoffers van een misdrijf. Meer kan met de bevindingen van dit onderzoek niet worden gepretendeerd.

⁵ In één geval is geen toestemming verleend en is het gesprek niet opgenomen.

Hoofdstuk 3 - Bevindingen

3.1 Inleiding

Om inzicht te bieden in de ervaringen van de respondenten is ervoor gekozen om deze gegroepeerd weer te geven aan de hand van de voor dit onderzoek gestelde deelvragen. Bij de beschrijving wordt zoveel mogelijk verwezen naar de codes van de interviewverslagen waaruit de informatie is geput. De codes van de interviewverslagen bevatten telkens een letter die verwijst naar de (hoofd)route van het beproefde verhaal (A01, A02 etc.). De letter geeft aan bij welke hoofdroute de respondent is ingedeeld:

- A: strafrechtelijke procedure
- B: schikking m.b.v. politie/OM
- C: Schadefonds
- D: civielrechtelijke procedure

Regelmatig hebben de onderzoekers ervoor gekozen om – met het oog op mogelijke associatie – de codes van de interviewverslagen weg te laten; respondenten hebben er belang bij dat hun individuele verhalen niet eenvoudig uit dit rapport te reconstrueren zijn en daarmee herkenbaar worden. In sprekende gevallen zijn letterlijke citaten weergegeven (vanaf paragraaf 3.9). Ten aanzien van de citaten is ervoor gekozen om de nummers weg te laten en alleen de verhaalsroute te vermelden, om de anonimiteit van de respondenten te waarborgen.

3.2 Welke schade hebben slachtoffers geleden als gevolg van welke strafbare feiten?

3.2.1. De delicten

Het type strafbaar feit waar de respondenten mee zijn geconfronteerd liep sterk uiteen (zie Tabel 1). Hierbij dient te worden opgemerkt dat steeds wordt afgegaan op het verhaal zoals de respondent dit vertelt, waaraan de onderzoekers vervolgens een juridische duiding hebben gegeven. Waar de respondent nog over een dossier beschikte is de juridische kwalificatie van het strafbare feit in de stukken gecontroleerd. Het meest voorkomende delict waarvan de geïnterviewden het slachtoffer waren geworden bleek diefstal met braak (10 gevallen), gevolgd door de categorie mishandeling (8 gevallen).

Tabel 1: Frequentie van type strafbare feiten binnen steekproef

Strafbaar feit	Aantal respondenten	Interview
Diefstal met braak	10	A01, A02, A04, A06, A07, A11, A14, A16, B02, B03
(Eenvoudige) mishandeling	8	A03, A08, A10, A18, B01, B04, C05, C06
Oplichting	4	A09, D01, D02, D03
Diefstal van betaalpas met pincode	2	A05, B05
Diefstal	2	A17, D04
Vernieling/beschadiging	2	A13, B06
Inbraak met geweld	2	C01, C04
Verkrachting en gijzeling	1	C02
Toebrengen zwaar lichamelijk letsel	1	D05
Moord	1	C03
Seksuele uitbuiting	1	A12
Gewapende overval	1	A15
Schade door een gevaarlijk dier	1	D06

Welke schadeposten een respondent noemt hangt niet alleen af van het type delict, maar ook van de bekendheid van het slachtoffer met de verschillende mogelijke schadeposten. Naar aanleiding van de vraag welke schade de respondenten hebben geleden vallen de volgende algemeenheden en bijzonderheden op te merken. Net als bij de vraag naar de delicten zijn hierna in de verslaglegging de door de respondenten genoemde schadeposten juridisch geduid.

3.2.2 Diefstal, diefstal met braak en oplichting

Bij diefstal en diefstal met braak werd vooral de financiële schade in de vorm van gemiste voorwerpen genoemd (A01, A02, A04, A06, A07, A11, A14, A16, A17), herstel van de woning (A04) of boot (A07). Soms kwamen voorwerpen na diefstal beschadigd terug en was herstel of vervanging noodzakelijk (A02, B03, D04). In het geval van B02 was de inbraak mislukt en was slechts een slot beschadigd geraakt. Soms was in deze gevallen ook sprake van angstgevoelens (A02, A06, A17), die volgens de onderzoekers zouden kunnen worden aangemerkt als immateriële schade. Bij de twee diefstallen van bankpassen met pincode bestond de schade uit zuivere vermogensschade (in het geval van A05 was ongeveer 25.000 euro opgenomen, in het geval van B05 ongeveer 6.500 euro). Ook in de gevallen van oplichting was zuivere vermogensschade geleden, variërend tussen 25.000 en 48.500 euro. In twee gevallen van oplichting waren kosten gemaakt voor het inschakelen van een advocaat (D01, D03).

3.2.3 Inbraak met ernstige mishandeling

Bij de twee inbraken met geweld in een woning werd in één geval ook schade geleden in de vorm van gemiste voorwerpen; in het andere geval werden uiteindelijk geen spullen meegenomen. In beide gevallen was sprake van schade aan de inboedel als gevolg van een vechtpartij, onder meer doordat voorwerpen met bloed waren besmeurd. Hiervoor werden reinigingskosten gemaakt. In beide gevallen hebben de slachtoffers letsel opgelopen waarvoor zij behandeld moesten worden, waarvan in één geval ziekenhuisopname nodig was. In één geval is ruim een jaar huishoudelijke hulp geboden door een dochter. Schade werd verder geleden door een bijdrage in de vorm van een eigen risico voor medicatie. Door het letsel ervaren deze slachtoffers nog steeds ongemakken, bijvoorbeeld doordat het letsel (nog) niet volledig is hersteld of doordat door de verwonding aan het hoofd een tijd lang het haar niet kan worden gedragen zoals gewenst. Ook worden ongemakken ervaren doordat dagelijkse taken niet meer normaal kunnen worden uitgevoerd wegens concentratieproblemen, waardoor ook sprake is van een verminderd arbeidsvermogen en vrees voor ontslag. In het andere geval wordt genoemd een slecht functionerende hand waardoor de gekwetste sneller voorwerpen laat vallen, die niet vergoed worden. In het ene geval is naar aanleiding van de heftige gebeurtenis ook een uitgebreid beveiligingssysteem geïnstalleerd, in het andere geval een bewakingscamera.

3.2.4 Mishandeling

In de gevallen waarin het ging om mishandeling is vooral sprake van letselschade. In de eerste plaats werd fysiek letsel geleden, waarvoor behandeling noodzakelijk was (A03, A10, B04, C06). Daarnaast bleek een keer sprake te zijn van geestelijk letsel, waarvoor therapie nodig was. Eén respondent noemt in dit verband dat hij in het eigen risico van zijn zorgverzekering is getroffen (B04). Voorts hebben deze slachtoffers ook immateriële schade geleden, vooral door pijn en angst (A03, A08, B01, B04, C05). Het kwam ook voor dat kleding beschadigd of bebloed raakte (A08, A18, B01, B04) of dat een bril moest worden vervangen (B01). Enkel konden door het letsel een tijd niet werken (A03, B01, B04). Eén respondent geeft aan ongemak te hebben ervaren doordat hij veel bekijks had met zijn verwonding in het gezicht (C05). In een uitzonderlijk geval durfde een slachtoffer niet meer in dezelfde woonplaats te blijven wonen. Een ander uitzonderlijk geval is de schade die een respondente heeft geleden doordat zij te kampen kreeg met klachten van een post traumatische stress stoornis waardoor zij haar paard tijdelijk door een ander moest laten verzorgen, wat kosten met zich bracht (A03).

Ernstiger dan de eenvoudige mishandelingen was het geval waarin sprake was van het toebrengen van ernstig lichamelijk letsel aan een minderjarige jongen. Ten gevolge van een schop tegen zijn hoofd functioneert het slachtoffer minder goed op school, waardoor als voornaamste schadeposten het verlies van arbeidsvermogen en smartengeld worden genoemd.

3.2.5 Overige delicten

De twee respondenten die met vernieling/beschadiging te maken kregen noemden uitsluitend de kosten voor reparatie van de zaak. Bij een gewapende overval op een coffeeshop is er voor enkele duizenden euro's aan geld en voorraden buit gemaakt. Het slachtoffer heeft nu een aantal honden genomen voor zijn veiligheid, wat kosten van verzorging en hondenbelasting met zich brengt.

In het geval waarin een slachtoffer is verkracht en gegijzeld worden de vervanging van sloten, medicatie- en therapiekosten tegen angstklachten en verlies aan arbeidsvermogen genoemd. Dit

slachtoffer noemt de immateriële schade die zij lijdt door de angst die zij na de gebeurtenissen heeft gehad.

In het geval van moord was voor de nabestaanden sprake van schade in de vorm van begrafeniskosten, shockschade en verlies aan arbeids- en studievermogen.

Waar sprake was van seksuele uitbuiting door zogenaamde 'loverboys' werd schade geleden door de vele telefoonrekeningen die het slachtoffer onder druk moest afsluiten en door diefstal van spullen. Ondanks de aard en ernst van het misdrijf is in dit geval – opmerkelijk genoeg – geen vergoeding van immateriële schade gevorderd.

In een zaak waarin twee gevaarlijke honden een andere hond doodbeten en de bezitter van de gevaarlijke honden dit onvoldoende belette bestaat de schade uit smart wegens het verlies van een huisdier, crematiekosten, de kosten voor de aanschaf van een nieuwe hond, reiskosten en schade aan kleding van de bezitter van het overleden hondje. Omdat hier civiel werd geprocedeerd, worden ook de buitengerechtelijke kosten als schadepost opgeworpen.⁶

3.3 Welke acties zijn ondernomen om schade vergoed te krijgen?

De respondenten zijn naar de verschillende door hen bewandelde routes van verhaal gegroepeerd. Dat leidde tot de volgende indeling aan de hand van de vier 'hoofdroutes' (Tabel 2):

Tabel 2: Aantal respondenten per hoofdroute

Aangegeven route	Aantal respondenten	Interview
Strafrechtelijke procedure	18	A01-A18
Schikking m.b.v. politie/OM	6	B01-B06
Schadefonds	6	C01-C06
Civiele procedure	6	D01-D06

Wat binnen dit onderzoek onder de noemer 'schikking' wordt geschaard, zijn gevallen waarin met hulp van politie of OM is gepoogd tot een schikking te komen. Van de zes respondenten die in deze categorie vallen (B01 t/m B06) gaat het in vijf gevallen om een schaderegeling met de politie (B01,

⁶ Buitengerechtelijke kosten zijn geen proceskosten maar kosten die worden gemaakt in de fase voorafgaand aan het proces. De rechter kan bepalen dat de partij die in het ongelijk is gesteld deze kosten moet vergoeden. Zolang de rechter nog geen kostenveroordeling heeft uitgesproken, moeten partijen zelf voor de betaling daarvan zorgen.

B03, B04, B05, B06) en in één geval om een voorwaardelijk sepot/transactie onder voorwaarden (B02).

In het kader van dit onderzoek is vergoeding uit een eigen verzekering geen 'hoofdroute' en er zijn dus geen respondenten geselecteerd op grond van het beproeven van alleen deze verhaalsmogelijkheid. Wél blijkt dat in een aantal gevallen een uitkering is gedaan uit een particuliere verzekering en de ervaringen op dit punt vormen dus een soort 'bijvangst' in dit onderzoek.⁷

In acht gevallen betrof het een beroep op een inboedelverzekering (A01, A02, A04, A06, A11, A14, C01, C04). In één geval is er een beroep gedaan op een zogeheten caravanverzekering (A16). In de gevallen waarin letsel is opgelopen wordt zelden de zorgverzekeraar genoemd, terwijl daarop feitelijk wel een beroep is gedaan in geval van medische behandeling, vermoedelijk omdat de zorgverzekeraar rechtstreeks de zorgkostennota's ontvangt en niet het slachtoffer zelf. De zorgverzekeraar wordt slechts in twee gevallen door een respondent genoemd in het kader van de vraag naar de geleden schade, omdat die twee respondenten zich ervan bewust waren in hun eigen risico te zijn getroffen (C01, B04).

De bovengenoemde indeling naar hoofdroutes geeft slechts een ruw beeld van routes die door de respondenten zijn bewandeld, aangezien in een aantal gevallen verschillende routes tegelijk of opeenvolgend zijn bewandeld. Na het afnemen van de interviews bleek dat 16 van de 36 respondenten een combinatie van routes hebben bewandeld (zie Tabel 3). De combinatie die het meeste voorkomt is die van voegen in het strafproces en het aanspreken van de eigen (inboedel)verzekeraar; in de meeste gevallen naar aanleiding van een diefstal met braak, het meest voorkomende delict in de steekproef.

⁷ In zekere zin is de rechtsbijstandverzekeraar ook een eigen verzekering, maar omdat binnen dit onderzoek de ervaringen van slachtoffers met het verhalen van hun schade centraal staan, is ervoor gekozen om de rechtsbijstandverzekeraar te scharen onder de noemer 'rechtsbijstand' (zie paragraaf 3.5 en 3.10). De rechtsbijstandverzekering komt hier dan ook niet aan bod: aan onze respondenten zijn geen uitkeringen gedaan maar is alleen bijstand verleend.

Tabel 3: Voorkomende combinaties van schadeverhaalroutes

Combinatie	Aantal respondenten	Interview
Voegen strafrechtelijke procedure + eigen verzekering	8	A01, A02, A06, A11, A14, A16, B04, C01
Voegen strafrechtelijke procedure + civiele procedure	3	D01, D02, D06
Voegen strafrechtelijke procedure + Schadefonds	2	C02, C03
Voegen strafrechtelijke procedure + schikking	1	B03 ⁸
Schadefonds + eigen verzekering	1	C01
Voegen strafrechtelijke procedure + Schadefonds + eigen verzekering	1	C04

3.4 Langs welke route is welke schade vergoed?

In Tabel 4 wordt een overzicht gegeven via welke verhaalsroute de respondenten (enig) succes hebben gehad. In het overzicht komen dus niet de 17 respondenten voor van wie de schade geheel onvergoed is gebleven (A05, A07, A08, A09, A10, A12, A13, A18, B01, B02, C05, C06, D01, D02, D04, D05, D06). De onderzoekers hebben ook hier de door de respondenten genoemde schadeposten juridisch gekwalificeerd en ingedeeld in vermogensschade (zaaksschade, zuivere vermogensschade en letselschade) en ander nadeel dan vermogensschade. In dit overzicht is de ook eigen verzekering als route voor schadeverhaal meegenomen.

⁸ In dit geval ging het om een diefstal met braak door twee daders: één van hen was bereid aan de schaderegeling mee te werken, de ander liet het op een strafrechtelijke procedure aankomen.

Tabel 4: Verhaal van typen schade per verhaalsroute (gehele of gedeeltelijke vergoeding)⁹

	Vermogensschade			Ander nadeel
	Zaaksschade	Zuivere vermogensschade	Letsel	
Voeging strafrechtelijke procedure	A02*, A03, A15*, B03*, A16*	A15*	C02*	C02*
Schikking	B03*, B04*	B05*	B04*	B04*
Schadefonds		C01*, C04* ¹⁰	C01*, C02*, C03*, C04*	C02*, C03*, C04*
Civiele procedure	D06*	D03, D06*		D06*
Verzekering	C01*, A01*, A02*, A04, A06, C04*, A11, A14, A16*		C01*, B04* ¹¹	

3.5 Is er bij het schadeverhaal rechtsbijstand verleend, zo ja, welke?

De manier waarop de steekproef is geselecteerd heeft ertoe geleid dat vrijwel alle respondenten in meerdere of mindere mate contact hebben gehad met SHN. Onder de respondenten die de onderzoekers zelf nog hebben aangeschreven zijn uitzonderingen te vinden (B03, B04, B05, C06, D04, D06). Hierna is per verhaalsroute aangegeven van welke bijstand de respondenten gebruik hebben gemaakt.

3.5.1 Voeging in strafrechtelijke procedure

19 respondenten hebben bij het voegen in de strafrechtelijke procedure gebruik gemaakt van bijstand door SHN (A02, A03, A04, A05, A06, A08, A09, A11, A12, A13, A15, A16, A17, B01, B02, C02,

⁹ De respondenten met een * worden vaker genoemd omdat zij verhaal hebben gevonden via meerdere routes of meerdere typen schade vergoed hebben gekregen.

¹⁰ In de gevallen van C01 en C04 werd door het Schadefonds een subsidie verstrekt voor preventieve maatregelen naar aanleiding van een inbraak met geweld. Wij plaatsen deze beveiligingsmaatregelen onder de noemer 'zuivere vermogensschade'.

¹¹ Bij verhaal van letselschade via de (zorg)verzekering zijn slechts die respondenten genoemd die aangeven in hun eigen risico te zijn getroffen; in andere gevallen is de zorgverzekeraar niet genoemd, vermoedelijk omdat respondenten zelf niet een direct beroep op dekking hebben hoeven doen.

C04, D01, D02).¹² Het gaat hier om respondenten die uitdrukkelijk aangeven dat zij door SHN zijn geholpen bij het voegen. Slechts in een enkel geval is hierbij ook een advocaat betrokken, maar dan betrof het een combinatie met een verzoek aan het Schadefonds (C04). Eén respondente geeft aan dat zij bij het voegen in de strafrechtelijke procedure hulp kreeg van haar rechtsbijstandverzekeraar (A14). Een andere respondente vertelde dat zij het schadeopgaveformulier met behulp van haar maatschappelijk werkster heeft ingevuld.

3.5.2 Schikking

Door de respondenten die een schikking met hulp van politie hebben beproefd is geen rechtshulp benoemd. Wanneer door het slachtoffer schadevergoeding is verkregen via een schaderegeling met hulp van politie (B03, B04, B05, B06), is feitelijk niettemin een zekere bijstand verleend: in de betreffende verhalen nam steeds binnen korte tijd een schaderegelaar contact op met de respondent om de gang van zaken uit te leggen en actief aan een schaderegeling te werken. In het geval van B06 werd de respondent daarbij zelfs afgeraden om zelf nog contact met de dader te zoeken: alles zou via de schaderegelaar verlopen.

3.5.3 Schadefonds

Van de zes respondenten die een verzoek bij het Schadefonds Gewelddsmisdrijven hebben ingediend, hebben er vier gebruik gemaakt van de hulp van SHN (C01, C02, C03, C04). Twee respondenten schakelden voor de aanvraag bij het Schadefonds de hulp van een advocaat in (C04, C06). Eén respondente gaf aan dat zij bij de aanvraag ook werd geholpen door een slachtofferconsulent van politie (C03).

3.5.4 Civiele procedure

Bij het voeren van een civiele procedure zijn vijf respondenten bijgestaan door een advocaat (D01, D02, D03, D05, D06). Eén respondente geeft aan een beroep te hebben gedaan op haar rechtsbijstandverzekeraar en werd door een schadebehandelaar van die verzekeraar bijgestaan (D04). In één geval is een slachtoffer kosteloos bijgestaan door een letselschadebureau, dat na verloop van tijd het dossier heeft overgedragen aan een advocaat (D06).

3.5.5 (Inboedel)verzekering

Bij het verkrijgen van een uitkering via een eigen verzekering geeft binnen de groep respondenten niemand aan te zijn bijgestaan.

3.6 Hoe is de inning van de schadevergoeding verlopen?

In vijf gevallen waarin via voeging als benadeelde partij enigerlei schade is vergoed (A02, A03, A15, A16, C02) verliep de inning via het CJIB. In drie gevallen trof het CJIB een betalingsregeling met de veroordeelde en zijn betalingstermijnen bepaald (A02, A15, A16). Waar een schikking met behulp van een schaderegelaar van politie tot stand kwam, geven respondenten aan dat betaling via het

¹² Voor de volledigheid wijzen de onderzoekers erop dat dit niet samenvalt met de 17 respondenten die het voegen in de strafrechtelijke procedure van tevoren als *hoofd*route hebben aangegeven maar dat het hier om meer respondenten gaat, waaronder zij die bepaalde routes hebben gecombineerd (zie Tabel 3).

CJIB verliep (B04) of via een speciale rekening van politie (B05, B06). Eén respondent weet niet op welke wijze hij het geld na de schaderegeling heeft ontvangen (B03).

Het kwam niet voor dat daders rechtstreeks hebben betaald aan slachtoffers. Voor één respondent heeft het letselschadebureau dat haar belangen behartigde een particulier incassobureau ingeschakeld (D06), zij het zonder succes.¹³ Voor zover uitkeringen zijn gedaan door particuliere verzekeringen of het Schadefonds Geweldsmisdrijven, geschieden deze rechtstreeks aan het slachtoffer.

3.7 Hoe lang heeft het na het delict geduurd totdat er is vergoed?

De vraag binnen hoeveel tijd na het delict betaling heeft plaatsgevonden is op grond van de interviews zeer lastig te beantwoorden omdat respondenten dit zelf vaak niet meer wisten en zij ook niet meer beschikten over stukken waaruit die termijnen konden worden opgemaakt. Daar komt bij dat de geïnterviewden – vooral zij die zich hebben gevoegd in een strafrechtelijke procedure – regelmatig zelfs niet meer wisten of het delict nu twee of drie jaar geleden had plaatsgevonden en wanneer er bijvoorbeeld een veroordeling had plaatsgevonden.

Voor zover zij dat wel konden aangeven, hebben de respondenten die hun schade (deels) vergoed kregen door hun eigen (inboedel)verzekeraar steeds binnen enkele maanden, maar vaak zelfs binnen enkele weken na het delict de betaling ontvangen (A02, A06, A11, A14, A16, C01, C04).

In de gevallen waarin een schikking heeft plaatsgevonden met behulp van schaderegeling door politie, zijn bij de respondenten B03 t/m B06 respectievelijk 3, 7, 12 en 4 maanden voorbijgegaan tussen delict en vergoeding.

3.8 Resteert er nog schade, zo ja, welke?

3.8.1 Resterende schade na verhaal

In vrijwel alle gevallen resteerde er ook na enig verhaal nog schade.¹⁴ Slachtoffers blijven met schade zitten wanneer er geen partijen zijn die zij voor vergoeding van de schade kunnen aanspreken, bijvoorbeeld omdat verdachten zijn vrijgesproken, wanneer de schade deels niet door een verzekering gedekt is of wanneer de met succes aangesproken partijen geen verhaal bieden. Een andere situatie is die waarin door het CJIB met de dader een betalingsregeling is afgesproken en deze de schade nog niet integraal heeft vergoed (zie hiervoor onder 3.6).

3.8.2 Diefstal en diefstal met braak

In de gevallen van diefstal en diefstal met braak resteert regelmatig schade omdat de schade deels niet door de (inboedel)verzekering is gedekt en de daders (nog) niet zijn veroordeeld. Resterende

¹³ Hierbij zij opgemerkt dat dit letselschadebureau de kosten voor het inschakelen van het incassobureau op zich nam.

¹⁴ Dit is te verklaren door de selectie van de steekproef: de respondenten hadden allemaal eerder bij het onderzoek voor de Slachtoffermonitor aangegeven dat hun schade niet of slechts ten dele was vergoed.

schade bestaat bijvoorbeeld uit de waarde van sieraden die de verzekerde som voor kostbaarheden oversteeg (A02), een beperking wegens 'nieuw voor oud' (A16) of andersoortige beperkingen (bij A01 ging het om kosten van vervanging van een autosleutel die 1.000 euro bedroegen omdat ook de software van de auto moest worden aangepast, waarvan slechts de helft gedekt was).¹⁵ Door A06 wordt genoemd dat een andere handsfree carkit moest worden aangeschaft, verenigbaar met de nieuw aangeschafte mobiele telefoon, wat niet door de verzekeraar werd vergoed. Ook de uit huis gestolen pinpas (met pincode op een briefje) en het daarmee opgenomen geld vallen niet onder de dekking van de inboedelverzekeraar, en ook de bank biedt hier geen voorziening (A11). In het geval van A16 werd een gestolen caravan wel door de caravanverzekering gedekt maar niet de vakantiespullen die daarin zaten; de dader betaalt in zeer kleine bedragen af.

3.8.3 Mishandeling

In de gevallen van eenvoudige mishandeling resteerde vaak ook schade. In zes gevallen werd de schade niet vergoed doordat het niet tot een veroordeling van de dader is gekomen (A08, A10, A18, B01, C05, C06). Eén mevrouw geeft aan dat zij tijdens het herstel haar paard niet kon verzorgen; de vordering ter zake van de kosten die zij maakte door het laten verzorgen van haar paard werd na voeging in de strafrechtelijke procedure niet toegewezen. In het geval van B04 kwam het tot een schaderegeling met de politie, waarbij de geleden schade op ongeveer 1600 euro werd geschat en de dader bereid was om 1300 euro te betalen, waarmee het slachtoffer akkoord ging.

3.8.4 Andere delicten en resterende schade

In het geval van een zeer gewelddadige inbraak wordt genoemd dat er wel eens spullen kapot vallen omdat de pezen in de hand van mevrouw zodanig beschadigd zijn dat de hand minder goed functioneert; hiervoor is geen vergoeding verkregen. In een geval van moord blijft de door de nabestaanden geleden schade deels onvergoed omdat zij slechts aanspraak konden maken op een vergoeding voor hun 'eigen' schade (shockschade) maar niet voor de overlijdensschade, omdat het Schadefonds hiervoor geen tegemoetkoming bood wegens criminele activiteiten van het slachtoffer; hier is geen poging gedaan tot verhaal op de dader. Waar een gewapende overval had plaatsgevonden geeft de respondent aan dat hij niet alle kosten vergoed krijgt die hij maakt voor de honden die hij na het incident heeft genomen ten behoeve van zijn veiligheid (het ging hier om een gedeeltelijke toewijzing van zijn vordering in een strafrechtelijke procedure).

3.8.5 'Verborgene schade'

Twee respondenten hebben verklaard dat zij in de loop van de tijd met 'verborgen schadeposten' zijn geconfronteerd. In die gevallen wordt de angst uitgesproken voor schade die nog moet blijken. In het ene geval zijn tanden in de mond los geslagen en noemt de respondent de vrees dat hij op termijn nog last gaat krijgen van zijn gebit en dat implantaten nodig zullen blijken. In het andere geval is de schade nog onduidelijk: mogelijk is er blijvend hersenletsel dat vooral een groot verlies van arbeidsvermogen kan inhouden. Dit was volgens de respondent een reden om niet te voegen in een strafrechtelijke procedure. In twee gevallen wordt ook genoemd dat niet zeker is of bepaalde 'schade' wel daadwerkelijk het gevolg is van het gepleegde strafbare feit, zoals concentratieproblemen of vermoeidheidsklachten.

¹⁵ Een 'nieuw voor oud'-aftrek houdt een aftrek in wegens veronderstelde verbetering (door herstel of vervanging etc.) van oud tot nieuw en voorkomt dat de benadeelde onder de streep profiteert van de schade.

3.9 Welke overwegingen speelden een rol om bepaalde wegen wel of niet te bewandelen?

Hieronder zal worden besproken welke overwegingen de respondenten naar voren brachten ten aanzien van het beproeven van de verschillende schadeverhaalroutes.

3.9.1 Voegen strafrechtelijke procedure

Veel geïnterviewden die zich met hun vordering hebben gevoegd in het strafproces zijn op deze mogelijkheid gewezen door SHN en hebben de voegingspapieren ingevuld nadat zij deze kregen toegestuurd of aangereikt (A06, A08, A10, A11, A12, A15, A17, C05). Voor hen was dit een min of meer vanzelfsprekende zaak. In drie gevallen was weliswaar al een uitkering ontvangen vanwege een eigen verzekering, maar zijn er principiële redenen genoemd om ten aanzien van de resterende schade te voegen (A01, A02, A16).

A: 'Als de materiële behoeften zijn bevredigd, dus een financiële vergoeding heeft plaatsgevonden, kan er nog steeds een immateriële behoefte zijn. Daarom hebben wij ons bij de zaak gevoegd. Het is een principe kwestie.'

A: 'Als iemand zoiets doet, dan wil je ook dat hij daarvoor boet.'

A: 'Van een kale kip kun je niet plukken. Die man, daar is geen cent te halen. (...) Maar hij betaalt dus wel 12,50 euro per maand af. Voor mijn part doe je er 10 jaar over. Laat hem maar vooral wel voelen: 'dit had ik dus beter niet kunnen doen'.'

In een aantal gevallen had het slachtoffer slechts de keuze tussen voegen in een strafrechtelijke procedure of de route van de civiele procedure en was er geen sprake van een eigen verzekering (A03, A05, A13, D01). In een enkel geval vertelt een door een advocaat bijgestaan slachtoffer dat hij zich bewust was van het bestaan van de voorschotregeling wanneer de strafrechter een schadevergoedingsmaatregel oplegt en dat hij dus vooral daarom zijn vordering tot schadevergoeding wilde voegen in de strafrechtelijke procedure; bij de dader was niks te halen, dus een civiele procedure – zonder voorschotregeling – was geen optie (C04).

In twee gevallen werd uitdrukkelijk afgezien van de voeging als benadeelde partij. In het eerste geval ging het om een moordzaak en was de overweging van de nabestaande dat de dader vermoedelijk weinig verhaal zou bieden. In dit geval kon de voorschotregeling nog geen uitkomst bieden omdat het delict buiten het temporeel toepassingsgebied van de regeling had plaatsgevonden.

C: 'Bij Slachtofferhulp noemden ze de mogelijkheid dat ik dan uiteindelijk steeds 10 euro per maand zou kunnen krijgen en dan zou het nog jaren duren voor de schade zou zijn terugbetaald. Je wordt er op die manier dan steeds aan herinnerd via je bankafschriften. Dat wilden wij helemaal niet.'

In het andere geval werd volgens de respondent als reden om niet te voegen opgegeven dat de omvang van de schade nog onduidelijk was. Het gaat om hoofdletsel van een jongen waaruit mogelijk een (groot) verlies aan arbeidsvermogen voortvloeit.

3.9.2 Schikking met hulp van politie/OM

In vier gevallen ging het in de categorie 'schikking' om een regeling met hulp van een schaderegelaar van politie (B03, B04, B05, B06). De politie zet in een aantal gevallen een actieve stap naar het slachtoffer, waarop het slachtoffer is ingegaan. In twee gevallen is het slachtoffer na aangifte benaderd door de schaderegelaar met de vraag of hij wenste mee te werken aan een schaderegeling (B03, B06). Eén van die respondenten noemt als reden om hiermee in te stemmen het voordeel dat hij zo voor de dader geheel anoniem kon blijven.

B: 'De agente noemde bij aangifte ook: als het tot een strafrechtelijke procedure komt, dan mag de advocaat van meneer ook jouw gegevens hebben. Die wilde ik liever niet prijsgeven. Hij lijkt me ook niet een man met wie ik dit onder vier ogen zou kunnen uitpraten.'

In één geval herinnert het slachtoffer zich niet meer hoe de schaderegeling tot stand is gekomen (B04). In het vierde geval kreeg een slachtoffer een schaderegelaar toegewezen toen zij, nadat aangifte al had plaatsgevonden, benaderd werd door de dader, die zij aanvankelijk niet kende maar die nu wel met haar in contact wilde treden (B05).

Daarnaast vertelt één respondent dat hij aangifte heeft gedaan van mishandeling door zijn buurman, waarna zijn buurman ook omgekeerd aangifte heeft gedaan. Het OM kwam met een schikkingsvoorstel, waar de buurman op in ging, maar dat door de geïnterviewde van de hand werd gewezen, omdat hij bij het standpunt bleef dat hij niks had misdaan.

B: 'Ik vond het heel raar, ineens zo'n schikkingsvoorstel, zonder dat daar iets aan vooraf ging of dat ik mijn verhaal had kunnen doen. Ik wist niet wat er speelde.'

In een ander geval, dat binnen dit onderzoek ook in de categorie 'schikking' valt, ging het om een voorwaardelijk sepot/transactie onder voorwaarden (B02). Volledige schadeloosstelling van het slachtoffer maakte deel uit van deze schikking door het OM. Dit slachtoffer heeft hier zelf geen bewuste keuze in hoeven/kunnen maken.

3.9.3 Schadefonds Geweldsmisdrijven

Van de zes geïnterviewden die een aanvraag voor een tegemoetkoming van het Schadefonds Geweldsmisdrijven hebben ingediend, geven er vier uitdrukkelijk aan dat het Schadefonds de enige aangewezen mogelijkheid was voor een vergoeding. Dit omdat er ofwel geen strafvervolging kon worden ingesteld (C01, C06) of omdat het na vervolging niet tot een veroordeling is gekomen wegens gebrek aan bewijs ten aanzien van het schadeveroorzakende strafbare feit (C02, C05). Deze slachtoffers horen via SHN (C01, C02, C05) of via hun advocaat (C06) van het bestaan van het Schadefonds. In één geval is een nabestaande kort na overlijden van de naaste door een slachtofferconsulent van politie gewezen op de mogelijkheden via het Schadefonds (haar werd zelfs aangeraden om ten aanzien van de begrafenis niet al te veel te bezuinigen). In één geval (C04) werd een tegemoetkoming aangevraagd in aanvulling op het voegen in de strafrechtelijke procedure, mede ingegeven door de mogelijkheid van een tegemoetkoming in de kosten van de na het

geweldsincident versterkte beveiligingsmaatregelen. In een ander geval (D05) ligt een aanvraag voor het Schadefonds klaar als ‘vangnet’ voor de uitkomst van de civiele procedure, omdat nog onzeker is of de dader voldoende verhaal gaat bieden.

3.9.4 Civiele procedure

Zes respondenten zijn naar aanleiding van het gepleegde strafbare feit een civielrechtelijke procedure gestart. In drie gevallen zou het gaan om oplichting (D01, D02, D03). In twee van deze gevallen werd de dader aanvankelijk niet strafrechtelijk vervolgd, maar gebeurde dit later alsnog toen bleek dat er meer aangiften waren gedaan. Aan deze slachtoffers is daarom aanvankelijk door de politie verteld dat de civiele procedure de enige optie was om nog schade te kunnen verhalen (D01, D02). In het geval van D01 traden de gedupeerden in een groepje van ongeveer 10 personen gezamenlijk op in de civiele procedure en geeft de respondent aan dat het daardoor tenminste betaalbaar was. In een ander geval, waarin ook sprake zou zijn van oplichting, gaf de politie ook bij voorbaat aan dat de zaak een civiele kwestie betrof en dat daar door politie/OM niets mee zou worden gedaan; een art. 12 Sv-procedure mocht hier niet baten (D03). In deze drie gevallen vormde de (aanvankelijke) beslissing om niet te vervolgen het motief om een civiele procedure te starten.

Eén respondent geeft aan dat voeging in de strafrechtelijke procedure in haar ogen geen optie was omdat de letselschade nog niet voldoende bepaalbaar was en mogelijk een grote omvang zou hebben (D05). In een bijzonder geval kon een respondent niet anders dan verhaal proberen te halen langs de civielrechtelijke weg, omdat snelrecht was toegepast en de rechter al uitspraak had gedaan voordat de termijn voor het indienen van de voegingsformulieren was verstreken (een – erkende – communicatiefout van het OM).¹⁶

Tot slot werd er civiel geprocedeerd in een zaak waarin een hondje werd doodgebeten door twee agressieve honden, die niet onschadelijk werden gehouden. De bezitters van het overleden hondje wilden iets doen en kwamen door een tip van een vriend in contact met een letselschadebureau, dat vervolgens bereid bleek alle kosten voor de civielrechtelijke procedure op zich te nemen.

D: ‘Je wilt het achter je laten, maar je wilt ook gerechtigheid. Er moet wel wat gebeuren, en daarom wilden we er werk van maken.’

De benadeelde wist niet waarom het letselschadebureau de kosten wilde dragen; duidelijk is wel dat zij zich niet door zelf te maken kosten hoefde te laten weerhouden van het bewandelen van deze route.

Eén respondent weet ten tijde van het interview nog niet of er nog een strafrechtelijke procedure tegen de dader zal worden gestart. Indien dit niet het geval zal zijn, dan overweegt dit slachtoffer een civiele procedure om redenen van principiële aard:

¹⁶ In dit geval heeft de respondent conform het beleid van het OM (‘Aanwijzing schade niet-voegen’, Stcrt. 2008, 144) voor deze fout wel een vergoeding gekregen van € 424,12, bestaande uit € 142 euro aan griffierechten plus 15% van de reëel gevorderde schade.

B: 'Het heeft me 1200 euro gekost en dat wil ik terug hebben. Zo gemakkelijk mag je daar niet van af komen. Het is ook een beetje genoegdoening. Dat hij de schade betaalt die hij aanricht, daar gaat het om.'

Ook met veel andere deelnemers (die zelf geen civiele procedure zijn gestart) is gesproken over de mogelijkheden van een civiele procedure voor het verhaal van hun (resterende) schade. Uiteraard was dit steeds alleen een optie wanneer het slachtoffer met de dader bekend was. De door hen meest genoemde reden om niet civiel te procederen is gelegen in de (veronderstelling ten aanzien van de) hoge kosten die een dergelijke procedure met zich brengt (A02, A09, A14, A15, A17, C02, C04, C05). Vaak worden die kosten direct in verband gebracht met de (verondersteld) hoge kosten die een advocaat voor juridische werkzaamheden rekent.

A: 'Advocaten zijn ook niet goedkoop. Moet je dat dan wel doen? Wordt het dan niet alleen maar duurder?'

Deze kosten van het civiel procederen worden vaak uitdrukkelijk afgewogen tegen de baten (A03, A15, A16, A17, C02, C05).

A: 'Ik heb het allemaal achter me gelaten. Dan moet ik een advocaat in de arm nemen, en voordat die weet waar het over gaat ben je al zoveel geld kwijt, en het is nog maar de vraag of het wat oplevert.'

A: 'Daar had ik niet zoveel zin in, dan moet je er zelf werk van maken en ik moet ten eerste ook die advocaat betalen. Was het nou 10.000 euro geweest, dan lag het anders.'

C: 'Ik wil er geen energie meer insteken, en geld, zonder dat ik weet of ik er wel iets voor terugkrijg.'

C: 'Ik zou dan de eerste stappen moeten nemen en ook kosten maken. De kostenpost was mijn reden om het niet te doen, het zou er niet tegen opwegen. (...) Die jongens tellen per seconde ... En het kost mij ook teveel tijd, snipperdagen... En dat moet je dan ook maar weer zien terug te krijgen.'

Hierbij speelt ook de vraag of de dader überhaupt wel verhaal biedt wanneer veroordeling plaatsvindt (A03, A16).

A: 'Je haalt je veel op de hals, maar wat levert het op? Je hebt geluk als je van een pauw mag plukken...'

Naast de kosten/baten-afweging werd ook de emotionele belasting van een mogelijke confrontatie met de dader genoemd als reden om geen civiele procedure aan te spannen:

A: 'Ik wil geen slapende honden wakker maken, nu is het rustig en zien we hem niet... Uiteindelijk denk je laat maar, je wilt rust en bent de strijd moe. Ik heb rust nu.'

C: 'Die civiele procedure, ik kon het gewoon niet. Je wilt het achter je laten, voorbij! Je wilt het afsluiten. Het heeft me wel veel geld gekost, maar ik ben ook bang dat hij nog achter me aan zal komen.'

C: 'Dat is wel heftig dan weer. Dan zou je zelf een rechtszaak moeten starten. Dat is echt zenuwslopend. Je weet ook niet wat eruit komt. Ik moet die dader ook weer zien; ik neem aan dat die ook weer zal verschijnen.'

Een aantal respondenten noemt in dit verband ook de wens om alles achter zich te laten en ziet daarom een civiele procedure niet (meer) als een reële 'volgende stap' na een strafrechtelijk traject (A03, A06, A12, A15, C02). Zie ook de citaten hierboven.

A: 'Ja die civiele procedure... Ik heb wel een rechtsbijstandverzekering, maar als je hier en daar navraagt wat je dan allemaal te wachten staat, dan denk ik: is dat het allemaal wel waard? Ik wil het op een bepaald moment allemaal achter me laten.'

A: 'Mij werd door een medewerker van SHN verteld dat ik, als ik de schade niet vergoed zou krijgen, ook nog een civiele procedure zou kunnen overwegen. Maar hij zei ook: dat zou ik zelf niet doen. Dan moet je weer van voren af aan beginnen. Ik ga dan gewoon van hun standpunt uit. Je laat het op een gegeven moment gewoon rusten en je bent vooral bezig alles zo goed mogelijk op de rit te houden.'

Verder is er ook een groep slachtoffers die in de strafrechtelijke procedure geen succes had omdat de dader niet kon worden veroordeeld voor het schadetoebrengende feit (of niet voor alle schadetoebrengende feiten). Formeel hadden deze slachtoffers nog wel de mogelijkheid om hun vordering tot schadevergoeding bij de burgerlijke rechter in te stellen, maar zij wisten niet precies waarom het bij de strafrechter niet tot een veroordeling kwam (A05, A06, A07, A11, C05). Uit de gestandaardiseerde communicatie van het OM over het vonnis van de strafrechter viel voor deze slachtoffers weinig op te maken ten aanzien van hun kansen in een civiele procedure. Ter illustratie geven wij hier weer wat ten aanzien van de uitkomst van de strafrechtelijke procedure aan een respondent door het OM werd bericht:

Uitspraak van de rechtbank

De uitspraak van de rechtbank wordt een vonnis genoemd. De rechtbank heeft de verdachte op 23 februari 2011 vrijgesproken. De rechtbank acht het niet wettig en overtuigend bewezen dat de verdachte het ten laste gelegde feit heeft begaan.

Vonnis is onherroepelijk

Het vonnis is onherroepelijk. Dat wil zeggen dat de uitspraak van de rechtbank vast staat.

Verzoek om schadevergoeding is niet-ontvankelijk

In het vonnis heeft de rechtbank uw verzoek om schadevergoeding niet-ontvankelijk verklaard. Een alternatief om alsnog uw schade op de veroorzaker te verhalen is via een civielrechtelijke procedure. In bijgevoegde brochure leest u meer over de mogelijkheden.

Voor de respondent was niet duidelijk hoe bij gebrek aan bewijs nog een procedure kon worden gestart en wat een civielrechtelijke procedure inhield. Ten aanzien van de mogelijkheid om na vrijspraak alsnog de schade via de civielrechtelijke procedure te verhalen overwogen enkele slachtoffers uitdrukkelijk dat zij dit geen reële optie vinden.

A: *‘Dat betekent dat ik hem civielrechtelijk toch schuldig moet laten bevinden op datgene waarvoor hij strafrechtelijk vrijgesproken is? Dat wordt heel vervelend, natuurlijk.’*

C: *‘Ik had die meneer na dat vonnis een brief kunnen sturen met de boodschap dat ik schade heb geleden en de vraag of hij het wil vergoeden, maar ik denk: die lacht zich rot en drinkt een pilsje erop.’*

3.10 Wat zijn de ervaringen met (rechts)bijstand bij het schadeverhaal?

Zoals hiervoor onder 3.5 is beschreven, zijn de respondenten bij het schadeverhaal bijgestaan door uiteenlopende juridische hulpverleners. Daarbij ging het meestal om hulp van medewerkers van SHN, maar vaak ook om hulp van politie, het OM of advocaten.

3.10.1 Slachtofferhulp Nederland

Ten aanzien van de hulpverlening bij het verhalen van schade door medewerkers van SHN zijn de ervaringen overwegend positief. Veel respondenten merken op baat te hebben gehad bij de voorlichting en hulp bij het invullen van formulieren en dus het opmaken van de schadeomvang door medewerkers van SHN (A02, A03, A11, A12, A14, A15, A16, A17, B01, C01, C02, C03, C05, D01, D02, D05). Sommige respondenten waren uitdrukkelijk positief over de toegewijde inzet van SHN (A13, B02). Soms is een medewerker van SHN mee geweest naar de strafzitting, of werd dit door SHN aangeboden zonder dat daarvan gebruik werd gemaakt.

In een aantal gevallen werd opgemerkt dat de aangeboden hulp niet goed aansloot bij de vraag. Eén respondent had ‘niet zo’n hoge pet van de medewerker op’. In een ander geval ging de respondent ervan uit dat de medewerker van SHN haar ‘advocaat’ was en haar ter terechtzitting zou vertegenwoordigen. Twee respondenten gaven aan teleurgesteld te zijn in de beperkte mogelijkheden voor SHN om echt iets te kunnen doen. In één geval van oplichting werd het slachtoffer de civiele route geadviseerd; SHN deed daar dan verder ook niks mee. In weer een ander geval stonden er twee aangiftes tegenover elkaar (zowel de respondent als zijn buurman zag de ander als ‘de dader’), en gaf de respondent aan dat hij niet langer op SHN kon rekenen. Ook in het geval waarin sprake was van moord vond de respondente dat SHN haar op een vervelende manier bejegende omdat de zaak zou spelen binnen het drugscircuit, en dus ‘eigen schuld’ was. Een respondente overweegt ten slotte dat men bij SHN wellicht onvoldoende kennis heeft van hersenletsel en zij suggereert dat bij bepaalde delicten of ongevallen na verloop van enige tijd navraag wordt gedaan bij het slachtoffer om te kijken hoe het er dan voor staat.

3.10.2 Bijstand door politie

Ten aanzien van (rechts)bijstand door politie zijn weinig ervaringen opgetekend die specifiek betrekking hebben op het schadeverhaal. Op verschillende manieren kwamen slachtoffers in contact met politie; altijd eerst bij het doen van aangifte van het strafbare feit waarvan zij het slachtoffer zijn geworden. De meeste respondenten hebben hierbij geen noemenswaardige ervaringen opgedaan. In een geval was de respondent zeer teleurgesteld dat de politie bij zijn geval van oplichting de zaak niet in behandeling nam omdat het een civiele zaak zou betreffen. In één geval vond de respondent dat de politie te weinig deed om de gestolen spullen terug te krijgen. Over de schaderegelaar van

politie zijn drie respondenten uitgesproken positief. Zij geven alle drie aan dat ze konden vertrouwen op de deskundigheid van hun schaderegelelaar.

3.10.3 Bijstand door het OM

Bijstand door het OM werd wisselend beoordeeld. Verschillende respondenten geven expliciet aan teleurgesteld te zijn in het OM. Negen respondenten zeggen teleurgesteld te zijn in de wijze waarop het OM werkt en de resultaten die het OM boekt. Zij stellen dat het OM eigenlijk maar weinig doet, dat de procedure traag verloopt en dat zij als slachtoffer steeds zelf achter de noodzakelijke informatie aan moeten.

B: 'Je hoort zoveel, je leest zoveel – dat die organisatie log is, traag en inefficiënt – en dan overkomt het jou ook nog in het meest simpele dingetje. Je wordt dan eigenlijk nog meer slachtoffer dan dat je al was. Tegelijkertijd wil ik ook weer geen oordeel vellen over een hele organisatie, die waarschijnlijk veel meer goed doet en dan een keer een fout maakt.'

B: 'Het is er een rotzooitje, en je hoort er steeds niks van. Je moet overal zelf achter aan en pas na een brief of een telefoontje van mijn kant pakken ze het weer op. Ik heb het gevoel dat zij denken: 'dit is een klein geval, laat maar liggen'. Je wordt ook niet echt op de hoogte gehouden; ik vind het allemaal erg rommelig. (...) Horen we niks, dan bellen we over een paar maanden wel weer met Slachtofferhulp of het OM.'

A: '... Daarna hoor je dus niks meer. Er is dus ook niemand die even belt en zegt: 'goh, meneer, het duurt allemaal wat langer'. Op een gegeven moment stopt het ook bij mij. Het vreemde is wel dat er gewoon niemand meer rekening meer houdt met het slachtoffer. Het is vreselijk onrechtvaardig: wij zijn ook maar leken, wij weten de mogelijkheden niet.'

In één geval stuitte de respondent tijdens een inzage in het kader van een art. 12 Sv-procedure op een overzicht van weegcriteria aan de hand waarvan het OM prioriteiten stelt voor bepaalde typen zaken. Hij was zeer teleurgesteld in het feit dat het OM maar weinig doet aan oplettingszaken.

Uitgesproken negatieve ervaringen zijn opgetekend over de schriftelijke wijze van communiceren over de strafzaak. Zo heeft een van de respondenten eerst een brief ontvangen dat de dader was veroordeeld en een week later een brief waarin stond dat de dader wegens onvoldoende wettig en/of overtuigend bewijs niet zal worden vervolgd. Ook nadat zij herhaaldelijk navraag heeft gedaan, werd de uitkomst haar niet duidelijk.¹⁷

Ook in een ander geval lijkt de communicatie door het OM tegenstrijdig: de respondent (de dochter van het slachtoffer) kreeg een brief waarin stond dat haar vordering tot schadevergoeding werd toegewezen, waarbij haar werd aangeraden om een eigen deurwaarderskantoor in te schakelen, terwijl in dezelfde brief stond dat zij niets hoeft te doen omdat het CJIB voor de incasso zorg zal dragen. Overigens werd in ditzelfde geval de correspondentie nog lange tijd aan de inmiddels overleden moeder van de respondent geadresseerd, terwijl al lang bekend was dat zij niet meer leefde. Ook dit werd als vervelend ervaren.

¹⁷ Overigens betrof het hier een geval waarin de schade uiteindelijk volledig werd gedekt door de inboedelverzekeraar. Het schadeverhaal hing hier dus niet van af.

In een geval waarin snelrecht werd toegepast, vergat het OM dat het slachtoffer daarvoor tijdig – en dus binnen een kortere termijn van twee weken – de schade moet opgeven voor voeging, waardoor het slachtoffer achter het net viste. Het OM heeft hiervoor wel excuses en een vergoeding aangeboden bestaande uit de kosten voor griffierechten en 15% van de reëel gevorderde schade: dit slachtoffer is nu immers aangewezen op de civiele procedure. In één geval werden de aankondiging van de strafzitting en de voegingsformulieren naar het verkeerde adres gestuurd en kon het slachtoffer zich op de valreep nog voegen omdat hij toevallig een paar dagen van tevoren belde om te vragen hoe de zaken ervoor stonden.

In enkele gevallen waren respondenten uitgesproken positief over het optreden van het OM (D01, C02, C03, A11). In het geval van D01 was de respondent tevreden over de informatievoorziening door het OM, en in de gevallen van C02 en C03 werd de persoonlijke betrokkenheid van de Officier van Justitie en de Advocaat-Generaal zeer gewaardeerd.

3.10.4 Bijstand door advocaten

Ten aanzien van bijstand door advocaten is door slechts een paar van de respondenten informatie gegeven (zie ook het voorgaande over de verwachte hoge kosten van bijstand door een advocaat als reden om niet civiel te procederen). De ervaringen met advocaten zijn overwegend positief. Eén respondente geeft uitdrukkelijk aan dat haar advocaat het goed heeft gedaan. In het geval van B01 werd een advocaat ingeschakeld die de wat chaotische zaken voor het slachtoffer op een rijtje wist te zetten. De respondent had bijzonder goede ervaringen met deze advocaat en kon met deze advocaat ook wel de humor van de zaak inzien. Ook in een ander geval beviel een advocaat beter dan de respondent verwachtte op basis van ‘verhalen’.

Eén respondent heeft voor zijn oplichtingzaak twee verschillende advocaten gehad. De eerste advocaat hielp hem niet echt verder, omdat deze *‘meer aan zijn eigen portemonnee’* zou hebben gedacht: dan ben je *‘in feite dubbel slachtoffer’*. Een tweede advocaat wist het tot een schikking te brengen.

Eén respondente geeft aan dat ze de bejegening van de advocaat wat te nonchalant vond, vooral waar het ging om het verhaalsprobleem.

D: ‘Het kost allemaal tijd, en gaat gepaard met veel emotie en irritatie. En dan is het: ‘jammer, er is niets te halen, doe!’.’

3.10.5 Rechtsbijstandverzekeraars

Over bijstand door rechtsbijstandverzekeraars wordt door respondenten verschillend gedacht. Twee respondenten geven aan dat zij hun rechtsbijstandverzekeraar als een fijne instantie hebben ervaren (A07, D04). Eén persoon geeft aan dat ze het jammer vindt dat ook deze rechtsbijstandverzekeraar vaak geen stap verder komt als er niet goed kan worden samengewerkt met Justitie.

Een aantal respondenten had een rechtsbijstandverzekering, maar maakte hier geen gebruik van (A03, D03, D05). In één geval werd hiervan geen gebruik gemaakt omdat dit niet uitdrukkelijk werd aangeraden door politie of SHN:

A: ‘Ik heb nog wel gezegd dat ik een rechtsbijstandverzekering heb en gevraagd of het handig is om een advocaat in te schakelen, maar daar is nooit echt met een ‘ja’ of ‘nee’ op

geantwoord. Je bent toch afhankelijk van de adviezen die je op dat moment krijgt. Ik zou nu iedereen aanraden om het toch te doen.'

In een geval waarin sprake zou zijn van oplichting, werd de rechtsbijstandverzekeraar niet als een voldoende krachtige instantie gezien:

D: 'Een rechtsbijstandverzekeraar is voor dit soort zaken niet interessant, wel als er wat aan de hand is met je burens. Het probleem is dat ze bij een rechtsbijstandverzekeraar te vaak geneigd zijn om voor een veel te laag bedrag te schikken. Dat weten die tegenpartijen ook.'

Ook in het geval waarin een jongen tegen het hoofd is geschopt en de kans op blijvend hersenletsel bestaat, overweegt de respondente (de moeder van het slachtoffer) dat de rechtsbijstandverzekeraar eerder de aangewezen instantie is wanneer er een boom is omgevallen ('eenvoudiger zaken') dan wanneer je kind letsel heeft, en heeft zij daarom zelf een gespecialiseerde letselschadeadvocaat in de arm genomen.

3.11 Wat zijn positieve ervaringen met het schadeverhaal?

Aan de respondenten is uitdrukkelijk gevraagd wat – ondanks de soms onbevredigende uitkomsten van de bewandelde routes – hun positieve ervaringen zijn met het proberen te verhalen van hun schade. Hieronder worden de genoemde ervaringen per verhaalsroute weergegeven.

3.11.1 Voegen strafrechtelijke procedure

Er zijn weinig uitdrukkelijk positieve ervaringen geuit met betrekking tot de route 'voeging als benadeelde partij'. Denkbaar is dat de steekproef (slachtoffers die hun schade niet of slechts deels vergoed hebben gekregen) hieraan mede debet is.

Een paar respondenten geven aan dat het voegen als benadeelde partij goed is verlopen en dat de dader heeft betaald of (in termijnen) aan het afbetalen is (A02, A03). Een ander noemt de vriendelijkheid van de rechter als positief punt (A13). Het bestaan van de voorschotregeling, waarvan sommigen profijt hadden, werd als positief ervaren (A15, C04).¹⁸

3.11.2 Schikking

Ten aanzien van de route 'schikking' zijn binnen de steekproef met name de gevallen relevant waarin men met hulp van een schaderegelaar van politie tot een regeling is gekomen. Bij de andere gevallen kwam een schaderegelingstraject niet tot stand en heeft de respondent dus weinig hierover op te merken: die andere gevallen betroffen een schikkingsvoorstel waar niet op werd ingegaan (B01) of een OM-schikking met de dader waarbij de vergoeding van de schade als voorwaarde is opgenomen (B02).

De mogelijkheid van schaderegeling met hulp van de politie wordt doorgaans als positief ervaren (B03, B04, B05, B06). Vooral de snelheid waarmee een resultaat wordt bereikt, is door de

¹⁸ In het geval van C04 werd een vergoeding verkregen zowel via de eigen inboedelverzekeraar, het Schadefonds en via voeging als benadeelde partij in het strafproces (zie ook Tabel 3).

respondenten als positief element benoemd (B03, B06). Een ander punt dat genoemd wordt is dat het slachtoffer niet zelf met de dader in contact hoeft te komen (B05).

B: 'Wat ik er goed aan vind is dat je in een veel vroeger stadium al wat weet over de vergoeding. Je geeft de verdachte ook de mogelijkheid om een beetje tot inkeer te komen, zich alvast bereid te verklaren om die schade te vergoeden. Dat vind ik goed, en daarom mag het ook best van invloed zijn op de zwaarte van de straf. Uiteraard wel binnen grenzen.'

3.11.3 Schadefonds

Ook ten aanzien van het Schadefonds zijn er niet veel specifieke positieve ervaringen benoemd. Het bestaan van deze voorziening als zodanig wordt als positief benoemd alsook de snelheid waarmee een uitkering is ontvangen (C02, C04, C06). In het geval van C04 heeft de advocaat van het slachtoffer de tegemoetkoming aangevraagd. Eén respondente geeft aan dat zij de hoorzitting in het kader van haar bezwaar op de beslissing van het Schadefonds als *'gemoedelijk'* heeft ervaren, ondanks dat er lastige vragen aan haar werden gesteld.

3.11.4 Civiele procedure

In de afgenomen interviews zijn vrijwel geen uitdrukkelijk positieve ervaringen met de civiele procedure als zodanig door de respondenten naar voren gebracht. Ten aanzien van de civiele procedure valt terug te verwijzen naar de overwegend positieve ervaringen met rechtsbijstand door advocaten (par. 3.10.4) en de ervaringen met rechtsbijstandsverzekeraars (par. 3.10.5).

In een geval waarin sprake was van oplichting, gaf de respondent aan dat het haar niet alleen om haar eigen schadeverhaal te doen was, maar dat de dader van dergelijke praktijken in de toekomst zou moeten worden weerhouden. Zij noemde in haar brieven aan de dader de civiele procedure bij wijze van pressiemiddel om hem alsnog tot betaling te bewegen. Na verloop van enige tijd voegde zij woord bij daad en benaderde zij een advocaat, die vervolgens vaststelde dat er bij de dader niks te halen was. Die advocaat raadde de respondente aan om de persoon in kwestie failliet te laten verklaren, wat vervolgens ook is gelukt. De respondente heeft nog om de tafel gezeten met de curator, maar die liep ook tegen het verhaalsprobleem aan: als er niks te verhalen valt, wil hij ook geen kosten maken.

Bij een ander leidde de civiele procedure tot een schikking waarbij een deel van de geleden schade door de wederpartij werd vergoed. Volgens de advocaat van de respondent had dit te maken met het feit dat er sprake was van gesubsidieerde rechtsbijstand:

D: 'Alle partijen, zodra ze weten dat er sprake is van gesubsidieerde rechtsbijstand door de overheid, zijn veel eerder tot schikken bereid. Dat zei mijn advocaat ook. In dat geval zou ook mijn tegenpartij jarenlang bloeden tijdens een proces, en dat willen ze natuurlijk niet.'

Hierbij dient te worden opgemerkt dat het ging om een zaak tegen een financieel adviseur en diens beroepsaansprakelijkheidsverzekeraar.

In één geval deed het de respondente weliswaar goed dat de civiele rechter haar in het gelijk stelde, maar daar voegde zij direct aan toe dat het uiteindelijk weinig heeft opgeleverd, omdat de dader geen verhaal bood.

3.11.5 Eigen verzekering

Uitgesproken positief zijn de meeste respondenten over het handelen van hun (inboedel)verzekeraar: het kost doorgaans weinig moeite om – uiteraard wanneer dekking wordt geboden – een uitkering te krijgen binnen een afzienbare tijd (A01, A02, A04, A06, A10, A11, A14, A16, C01, C04).

C: 'Die expert die hier geweest is, perfect! De schade werd binnen een maand na de gebeurtenis vergoed.'

3.12 Wat zijn negatieve ervaringen met de beproefde wegen?

De respondenten hebben ook de vraag voorgelegd gekregen welke negatieve ervaringen zij hadden met de door hun beproefde wegen naar een eventuele schadevergoeding.

3.12.1 Strafrechtelijke procedure

Ten aanzien van de strafrechtelijke procedure wordt door veel respondenten in de eerste plaats de grote mate van ondersteuning en aandacht die naar de dader uitging als negatief ervaren. Ook de confrontatie met de ondergeschikte positie van het slachtoffer in het strafproces werd als negatief ervaren. Het gaat dan om de informatievoorziening, (financiering van) bijstand, en inspraak (A05, A06, A12, A13, A15, A16, A18, C02, C04, D02).¹⁹ Vaak werden opmerkingen gemaakt van de volgende strekking:

A: 'Dan staat er wel in de brief dat reiskosten en verblijfkosten niet worden betaald, maar voor de dader wordt alles gedaan, hoge piefen, bewaking, busje als vervoer... (...) Je hebt als slachtoffer het gevoel dat je maar weinig te zeggen hebt.'

A: 'Als je ziet wat er toch allemaal voor faciliteiten en rechten zijn voor verdachten. En ik kon na die inbraak niet eens met mijn eigen auto naar mijn werk meer rijden, omdat mijn autopapieren gestolen waren en dat mag dan weer niet. Dan is er echt iets in de wet niet goed geregeld.'

C: 'In feite ben je gewoon een nul, je telt helemaal niet mee. Terwijl je in feite de hoofdpersoon bent, zo zie ik het. En dan kunnen ze zeggen: 'nee, dat is de dader'... Nee, dat zijn wij! Wij zijn het slachtoffer!'

A: 'Je kunt beter dader zijn dan slachtoffer, dan wordt er een blik hulpverleners opengetrokken! Justitie onderneemt niks en ik zit met de schade... Als je dader bent komen de advocaten naar je toe. Ik voel me op een goedkope manier slachtoffer.'

A: 'Ik vind het belachelijk, die straf en zoals ze alles voor hen regelen. Zij krijgen een advocaat, ik niet, terwijl zij mij geld afhandig hebben gemaakt. Die advocaat snapt die dure woorden, ik niet. Het gaat om een idee van gelijke kansen. (...) Het voelt ongelijkwaardig.'

¹⁹ C02, C04 en D02 worden hier vermeld omdat zij weliswaar in een andere hoofdcategorie staan ingedeeld, maar verschillende schadeverhaalroutes hebben bewandeld, waaronder het voegen in de strafrechtelijke procedure.

Een ervaring die met het bovenstaande verband houdt is de door respondenten genoemde afhankelijkheid van het vervolgingsbeleid van het OM: besluit het OM niet tot vervolging over te gaan, dan is de route van voeging de facto afgesloten (B01, B3, B4, B5, B6, D02, D03).²⁰ Illustratief voor deze afhankelijkheid zijn de gevallen van slachtoffers van oplichting (D02, D03).

D: 'Dat vind ik raar. Je steelt een blikje cola en je wordt strafrechtelijk vervolgd. Je belazert de boel voor duizenden euro's en dan is dat 'civiel' en dan doen ze er niks mee.'

De afhankelijkheid van het optreden van het OM blijkt ook uit het geval waarin na aanvankelijke afwijzing alsnog strafvervolging werd ingezet (doordat meer mensen aangifte wilden doen tegen dezelfde persoon). De respondente vertelt dat zij uit het verhaal van de strafrechter opmaakte dat de dader op alle vijf punten werd vrijgesproken, maar dat wanneer hem oplichting ten laste was gelegd, het waarschijnlijk wél tot een veroordeling en dus tot toewijzing van de schadevergoedingsvordering had kunnen komen. Het kwam ook voor dat schade (deels) onvergoed bleef omdat niet ten aanzien van alle tenlastegelegde feiten een strafrechtelijke veroordeling plaatsvond (A05, A07, A11); waarmee overigens nog niet is gezegd dat deze slachtoffers met hun vordering in het civiele recht geen kans zouden maken. Opmerkelijk is dat dit in de schriftelijke communicatie van het OM niet (altijd) nader wordt gespecificeerd.

Een andere negatieve ervaring met het voegen als benadeelde partij is dat een strafzitting tweemaal werd verzet en ten tijde van het interview nog steeds niet heeft plaatsgevonden; bij navraag geeft het OM aan dat de zaak alsnog voorkomt zodra daar meer tijd voor is.

Eén respondent had tijdens de strafzitting een aanvaring met de advocaat van de verdachte. Hij geeft aan dat hij de discussie over de rechtsbijstandskosten ter zitting als bezwaarlijk heeft ervaren en dat hij als slachtoffer graag meer zou willen kunnen zeggen:

C: 'Die meneer zat maar wat te kletsen, alsof het ook nog onze eigen fout was. Toen heb ik hem een veeg uit de pan gegeven. (...) Mijn advocaat had zijn salaris berekend, en die andere advocaat vond het allemaal wel meevallen – 'zoveel heeft die advocaat ook weer niet gedaan' – en vond een veel lager bedrag wel genoeg. Dan denk ik: jullie zijn collega's onder elkaar, zoiets doe je toch niet? (...) Ik zou willen dat we wat meer kunnen praten bij de rechtszaak. (...) Ik heb me wezenloos zitten ergeren aan die advocaat van haar. De uitspraken van deze man waren absurd, daar kreeg ik dus ook ruzie mee bij de rechter-commissaris. Als mensen die dingen zeggen en je mag niet reageren, dan zit je op te vreten. Die advocaat, hij valt mij aan, en dan moet ik hem ook aan kunnen vallen.'

3.12.2 Schikking

Ten aanzien van de schikking worden door één respondent, die met behulp van een schaderegelaar van politie een schadevergoeding heeft gekregen, een aantal bezwaren genoemd. Het gaat met name om de onzekerheid die aan de bemiddeling ten grondslag ligt: het slachtoffer weet niet wat de kansen in een procedure zouden zijn en zal dat na een schaderegeling ook niet meer te weten komen. Verder noemt deze respondent het als bezwaarlijk dat de dader nu geen 'straf' krijgt.

²⁰ In een aantal gevallen kregen de respondenten het voorstel om mee te werken aan een schaderegeling met de dader (B01, B03, B04, B05, B06) voordat de dader eventueel strafrechtelijk vervolgd zou worden. In twee gevallen (waarin sprake was van oplichting) werd een civiele procedure gestart (D01, D03).

B: *'Het is eigenlijk een spel dat gespeeld wordt, dat bemiddelen. (...) Ik vind het jammer dat we een bedrag van 1300 euro uitgekeerd hebben gekregen, maar dat ik niet het gevoel heb dat hij gestraft is. Als iemand iets doet, moet hij ook op de blaren zitten. (...) De schaderegelaar had 1600 euro uitgerekend en vroeg mij of ik daarmee akkoord zou gaan. Ik denk: als dat de schade is, dan ga ik daarmee akkoord. Vervolgens moest zij ook aan de dader nog vragen of die ermee akkoord ging. Het is eigenlijk alsof je aan het bieden bent op een auto.'*

En:

B: *'We wisten steeds niet wat onze kansen waren als het voor de rechtbank zou komen. Daar waren ze vanaf het begin bij de politie al niet positief over. (...) Het signaal was: je kunt maar beter dat geld pakken, dan heb je in elk geval nog iets van je schade, want als er geseponeerd wordt, dan heb je niets. Maar dat weet je niet. Misschien was het bij de rechter nog wel een groter bedrag geworden.'*

Een andere respondent kreeg een aanbod voor een schikking, omdat tegen hem ook aangifte was gedaan door degene die hij als dader ziet. Hij geeft aan dat het bij hem heel slecht viel dat hij uit het niets een schikkingsvoorstel kreeg en hij ging niet akkoord; de wederpartij wel. Dat deed hem uiteindelijk besluiten om een advocaat in de arm te nemen.

3.12.3 Schadefonds

Ten aanzien van de route van het Schadefonds vertelt één respondent, van wie de zoon is vermoord, dat zij erg veel moeite had met de bejegening door het Fonds. Zij had besloten om zich niet te voegen als benadeelde partij.

C: *'En dan een week na de uitspraak van de rechter krijg je een brief van het Schadefonds, met een hele korte motivatie. Onze zoon zou zich met drugs hebben ingelaten (het criminele circuit) en dat wordt dan aan het slachtoffer en diens nabestaanden tegengeworpen. Iedereen dacht daar anders over, maar ja, dan ben je dus ineens een drugsdealer en dan krijg je die begrafeniskosten dus niet vergoed. Dat krijg je dus pas een week na de uitspraak van de rechtbank te horen, heel kort gemotiveerd.'*

Op een hoorzitting bij het Schadefonds werd vervolgens aangegeven dat de broer van de overledene een vergoeding ter zake van shockschade zou kunnen vorderen. Die aanvraag werd uiteindelijk afgewezen omdat hij niet direct met de moord op zijn broer was geconfronteerd (een vereiste voor het toekennen van een vergoeding voor shockschade).

C: *'Onze andere zoon mocht een aanvraag indienen dus. Dat was enorm zwaar om opnieuw weer allemaal in te vullen en te verzamelen. (...) Dan moet je weer een tijdje wachten. Je krijgt wel de bevestiging dat de aanvraag is ontvangen. Daar gingen maanden overheen en toen kreeg ik weer hetzelfde korte briefje, met diezelfde motivatie, dat hij dat niet kreeg.'*

Deze respondent besprak later haar ervaringen met een kennis die bij het Schadefonds bleek te werken, waarop zij is uitgenodigd bij het Schadefonds om daar haar verhaal te doen. Mevrouw is verteld dat naar aanleiding van haar zaak bepaalde procedures en de wijze van informatievoorziening zijn veranderd.

C: 'In dat gesprek begreep ik pas waarom ik shockschade vergoed kreeg en dat iedereen dat had kunnen krijgen die hem had aangetroffen... (...) Toen begreep ik dat verschil pas, dat had niemand mij verteld, ook niet bij Slachtofferhulp. En ik me elke keer maar weer in die brieven en aanvragen verdiepen, dat kost enorm veel energie.'

Een andere respondent geeft aan dat hij met zijn aanvraag bij het Schadefonds heeft gewacht totdat de strafrechtelijke procedure voorbij was. Het kwam niet tot een strafrechtelijke veroordeling omdat niet duidelijk was wie hem tegen het hoofd had geschopt. Bij het Schadefonds kreeg hij geen uitkering, omdat hij geen litteken in het gezicht kon laten zien. Volgens het Schadefonds was het litteken daarom 'niet zodanig ontsierend dat het letsel daardoor kan worden aangemerkt als ernstig letsel in de zin van de Wet.' Omdat hij ook niet voor psychische klachten is behandeld, was er geen sprake van letsel met 'langdurige ernstige medische gevolgen'. Dit was voor de respondent wel een teleurstelling, mede omdat SHN aanvankelijk zijn kansen groot schatte.

C: 'Had ik een flinke jaap op m'n gezicht die iedereen kon zien, dan had ik die foto opgestuurd en was alles anders geweest. Ze vonden ook dat ik duidelijk immateriële schade moest hebben om tot vergoeding over te gaan.'

3.12.4 Civiele procedure

Ten aanzien van het volgen van de civiele procedure zelf worden weinig negatieve ervaringen naar voren gebracht. Hiervoor zijn reeds de overwegingen die slachtoffers hadden om van deze route af te zien besproken, en ook de ervaringen met rechtsbijstand. Wel bleek het uiteindelijke resultaat soms teleurstellend. Eén van de respondenten werd door de burgerlijke rechter in het gelijk gesteld en kreeg een toewijzend vonnis; de daders boden echter geen verhaal.

D: 'Het ziet er dan heel goed uit, 'in naam der Koningin', maar het komt er feitelijk op neer dat je twee jaar verder bent en je bent nog steeds helemaal nergens. Daar zit hem mijn frustratie: waar moet ik het geld nu vandaan halen?'

Mogelijk worden de daders alsnog strafrechtelijk veroordeeld, maar het alsnog strafrechtelijk voegen van een vordering die al door de civiele rechter is toegewezen, zodat het CJIB zich met het schadeverhaal gaat bezighouden, is niet mogelijk.²¹

3.13 Wat noemen de slachtoffers als grootste knelpunten?

Hieronder (Tabel 5) worden de grootste knelpunten die de respondenten hebben genoemd gerangschikt naar het aantal keren dat deze zijn genoemd. Aan iedere respondent is uitdrukkelijk de vraag gesteld wat de *grootste* knelpunten zijn die hij heeft ervaren bij het verhalen van schade. Het gaat hier dus om wat de respondent zelf heeft *ervaren* bij het schadeverhaal en niet om negatieve verwachtingen.

²¹ Zie HR 19 februari 2010, NJ 2010/131. Wel kan de rechter worden verzocht de schadevergoedingsmaatregel op te leggen voor (een deel van de) schade ten aanzien waarvan de vergoedingsvordering al is toegewezen door de burgerlijke rechter (zie de 'Aanbevelingen civiele vordering en schadevergoedingsmaatregel', www.rechtspraak.nl). Vgl. Rb. Roermond 30 juni 2004, LJN AQ8819, Rb. 's Hertogenbosch 24 november 2009, LJN BK4216 en Rb. Zwolle 21 juli 2011, LJN BR2581).

Tabel 5: Grootste ervaren knelpunten

Ervaren knelpunt	Aantal keren genoemd	Respondenten
Gebrekkige betrokkenheid en informatievoorziening OM	13	A05, A06, A08, A12, A13, A16, B01, B02, C01, C03, D01, D02, D04
Traagheid van de rechtsgang/het schadeverhaal	10	A01, A08, A09, A15, A16, B02, C04, C05, C06, D06
Dader biedt geen verhaal	7	A05, A13, A14, A16, B02, D05, D06
Emotionele belasting	6	A05, A06, A12, C03, D05, D06
Gebrek aan inzicht in de procedures	4	A03, A04, B01, C02

Uit de tabel blijkt dat het OM vaak wordt verweten dat slachtoffers te weinig op de hoogte worden gehouden en zodoende te weinig inzicht hebben in wat er speelt. Dit geldt niet alleen voor de categorie die alleen een vordering heeft gevoegd als benadeelde partij, maar ook voor respondenten die een andere route hebben beproefd (Schadefonds/civiele procedure) en niettemin met het OM contact hebben gehad (C01, C03, D01, D02, D04). In vier gevallen wordt het algemene gebrek aan inzicht in de procedures genoemd zonder dat het slachtoffer daarbij het OM noemt (A03, A04, B01, C02).

Illustratief zijn ook de volgende citaten:

C: 'Ik kreeg constant met allerlei instanties te maken waarvan ik niet weet wie ze precies zijn en wat ze doen. (...) Omdat het al zo'n chaos is in je hoofd kun je het amper doorgronden. Wanneer iets je overkomt heb je behoefte aan structuur.'

A: 'Het duurt zo lang omdat er dingen onderzocht moeten worden. Wat moet er nog onderzocht worden dan? Het is inmiddels al zo lang geleden. (...) Dit is onrecht. Het wordt een probleem van de lange termijn en zij komt ermee weg. Het slachtoffer moet het maar uitzoeken.'

D: 'Je krijgt als slachtoffer de verkeerde informatie, of geen informatie of de documenten worden naar het verkeerde adres gestuurd... Het meest frustrerende is dat je als slachtoffer overal buiten blijft staan, je mag niets zeggen en je wordt niet gehoord. (...) Vervolgens worden er dan allerlei administratieve fouten gemaakt.'

A: 'Er zijn duizenden dingen tegen mij geroepen, voor mij was het een doolhof, zo met die verschillende advocaten ook. Je komt onder een koude douche te staan; je weet echt niet wat er op je afkomt. Je voelt eigenlijk dat je van alle kanten leeg geperst wordt. Het is een wirwar van alternatieven. Als leek wil je ergens op kunnen vertrouwen. Je weet hier in Nederland niet hoe je dit soort dingen moet aanpakken, hoe simpel dat ook kan zijn.'

A: 'Je hoort niets en je ziet niets ... Als je een eigen advocaat hebt dan word je vanzelf op de hoogte gehouden. Ze denken dat je dit al tien keer hebt meegemaakt en dat je weet wat je moet doen, maar je weet niets ...'

3.14 Wat zouden verbeteringen kunnen zijn?

Aan iedere respondent is de vraag voorgelegd welke verbeterpunten hij ziet ten aanzien van het schadeverhaal. De onderzoekers hebben aan de respondenten gevraagd om zo concreet mogelijk te zijn. De respondenten noemen verschillende verbeterpunten, die nauw samenhangen met wat zij als grootste knelpunten hebben ervaren.

Het meest genoemde, algemene verbeterpunt dat veel respondenten noemen is een betere informatievoorziening door het OM (A13, B01, B02, C03, C06, D02, D04, D05, D06). Twee slachtoffers geven aan dat het OM transparanter moet zijn over beslissingen. Eén respondent oppert dat het OM belangrijke brieven aangetekend kan versturen (A03). Een ander oppert dat het wellicht een idee is om een stroomschema te maken voor slachtoffers, zodat zij meer inzicht krijgen in het proces en in wie zij kunnen benaderen.

Een paar genoemde verbeterpunten richten zich op SHN. Drie respondenten geven aan dat ze het liefst zien dat SHN thuis langskomt, wat in hun geval kennelijk niet is gebeurd. Eén respondent geeft aan dat beter mag worden aangegeven wat de rol is van SHN en dat zij geen advocaten bieden. Een ander zegt dat van SHN meer mentale steun uit mag gaan. Over SHN wordt ook opgemerkt dat de medewerkers meer alert moeten zijn op mogelijk verborgen schade zoals hersenletsel (na verloop van tijd navraag doen zou hierin verschil kunnen maken) en dat men bij SHN goed moet uitkijken dat men niet te snel voegt in een strafrechtelijke procedure als er mogelijk grote verborgen schadeposten zijn.

Verder worden nog enkele algemene punten genoemd. Zo wordt genoemd dat het verloop sneller moet (A15, A16, A18, C06). Eén respondent suggereert dat er voor alle slachtoffers een voorschotregeling via het CJIB moet zijn, maar vraagt zich wel meteen af of dit haalbaar is. Eén respondent vindt dat bij voeging als benadeelde partij de vordering tot schadevergoeding automatisch in meerdere zaken moet worden meegenomen, als de verdachten in meerdere zaken worden vervolgd; dit was kennelijk in haar geval niet gebeurd.

Tot slot merken vier respondenten bij de vraag naar verbeterpunten op dat zij vinden dat het slachtoffer ook een advocaat toegewezen moet krijgen, om het gevoel van 'gelijkwaardigheid' in het strafproces te herstellen (A12, A15, A18, C02).

3.15 Verdere ervaringen en de redenen om de schade te verhalen

Een min of meer algemene ervaring met verhaal van schade die verschillende respondenten hebben geuit is dat het verhaal voor hen niet alleen financiële betekenis, maar ook emotionele waarde heeft. Zo hebben veel respondenten verteld dat het hen niet alleen, niet zozeer of soms in het geheel niet om het geld ging, maar ook, vooral, of zelfs uitsluitend om 'het principe': de dader mag er niet mee weggkomen (A02, A03, A05, A07, A08, A13, A16, A18, B01, B04). Zie in dit verband ook hetgeen is opgetekend in paragraaf 3.9 met betrekking tot de overwegingen om bepaalde wegen wel of niet te bewandelen.

Illustratief voor de beweegredenen van deze slachtoffers zijn de volgende opmerkingen:

A: 'Geld is niet het onbelangrijkste, maar ik zoek vooral recht voor mijn moeder en mijzelf.'

A: 'Met een schadevergoeding heb ik toch nog een klein beetje genoegdoening. Nu is zij de winnares. Zij komt ermee weg op deze manier. Het gaat me niet om een broek of een overhemd, maar dat ze er zo gemakkelijk mee weggkomt. (...) Ik ben er niet op uit om haar te straffen of dat ze haar een hogere straf geven. Als ze gewoon had gezegd 'buurman, ik ben fout geweest', dan was alles anders geweest.'

B: 'Het gaat om onrecht: als wij door rood rijden krijgen wij ook een vette prent...'

A: 'Het gaat ook om rechtvaardigheid. (...) Het is nogal makkelijk voor zo'n jongeman: hij leeft maar gewoon verder en het lijkt alsof dit normaal is. En zo'n type...: stel dat wij andersom hem hadden moeten betalen en we deden dat niet, dan zou zo iemand hier op de stoep staan hoor. Ik vind het triest, ik kan dat niet goed hebben, ik vind het heel vervelend. Het gaat om het principe, ik heb gewoon recht op dat geld. Dit geeft toch ook een verkeerde indruk aan de daders: die lachen zich toch kapot?'

A: 'Hij betaalt dus 12,50 euro per maand af. Voor mijn part doe je er 10 jaar over. Laat hem maar vooral wel voelen: 'dit had ik dus beter niet kunnen doen.''

B: 'Het gaat ook om het rechtvaardigheidsgevoel: als jou onrecht aangedaan wordt, en dat wordt niet helemaal zo behandeld zoals je dat eigenlijk liever had gezien. (...) Het geeft ook totaal niet het gevoel dat de dader gestraft wordt. Eerder dat het de dader makkelijk gemaakt wordt.'

Hoofdstuk 4 – Beschouwing

4.1 Inleiding

Hierna volgt een beschouwing van de in het vorige hoofdstuk gepresenteerde bevindingen die uit de interviews zijn opgetekend. Bij wat volgt moet worden bedacht dat de opzet van dit onderzoek beperkingen met zich brengt. Niet alleen gaat het om een beperkt aantal respondenten, maar met de aangeboden steekproef en de daaraan toegevoegde aanvullingen is bovendien per definitie sprake geweest van een sterke (voor)selectie. De kern van de onderzoekspopulatie betrof immers natuurlijke personen die het slachtoffer waren geworden van gewelds- en vermogensmisdrijven bij wie de Slachtoffermonitor was afgenomen, in wier zaak aangifte was gedaan en de wens tot verhaal van schade was geuit, wier schade gedeeltelijk of niet was vergoed, die zijn ondersteund door SHN en die zich bereid hadden verklaard mee te werken aan een interview. Bovendien ging het om personen ten aanzien van wie de dienstverlening door SHN in het voorjaar van 2011 was afgerond, zodat zij van wetswijzigingen kort voordien en beleidsmaatregelen van later datum niet hebben kunnen profiteren. De aanvulling van de populatie was evenmin willekeurig: gericht is gezocht naar bereidwillige slachtoffers uit bepaalde verhaalscategorieën. Bovendien was het onderzoek zuiver kwalitatief van aard.

Met dit voorbehoud bieden de gevonden resultaten niettemin interessante inzichten. Soms bevestigen zij wat in eerder onderzoek al aan het licht kwam, soms zijn zij meer opmerkelijk en geven zij vooral reliëf aan eerdere bevindingen, soms zijn zij ronduit verrassend. Bij de bespreking zullen de in Hoofdstuk 1 geformuleerde onderzoeksvragen (wat ondernemen slachtoffers van delicten om hun schade vergoed te krijgen, wat zijn hun overwegingen bij het al dan niet volgen van verschillende wegen en wat zijn hun feitelijke ervaringen bij schadeverhaal?) centraal staan en komen de verschillende onderzochte verhaalsroutes aan bod.

4.2 De zoektocht naar respondenten

In verband met de vraag wat slachtoffers van delicten ondernemen om hun schade te verhalen, verdient in de eerste plaats opmerking dat de steekproef – hoezeer wellicht enigszins gekleurd – op zichzelf al iets leert. Relatief weinig respondenten bleken een andere route te hebben beproefd dan voeging in de strafrechtelijke procedure.

Binnen de steekproef is gezocht naar vertegenwoordigers van verschillende routes: schikking (politie of OM), voeging, Schadefonds Geweldsmisdrijven en civiel. Al aan het begin bleek een zeer sterke oververtegenwoordiging van voegers en een zeer sterke ondervertegenwoordiging van slachtoffers die een schikking hadden beproefd of civiel verhaal hadden gezocht (van de laatste categorie welgeteld drie personen). Ook de nadere zoektocht naar respondenten uit de categorie schikking, maar vooral uit de categorie civiele procedure, bleek niet eenvoudig. Tijdens gesprekken met advocaten (er zijn vijf advocatenkantoren benaderd die veel of uitsluitend letselschadezaken behandelen) vertelden zij dat zij in geval van letsel door een misdrijf (anders dan in het verkeer) zelden adviseren een civiele procedure te starten vanwege de verwachte gebrekkige

verhaalsmogelijkheden bij de dader in relatie tot de emotionele belasting die een dergelijke procedure tegen een dader meebrengt. Dat doet vermoeden dat de perceptie en de reserves van advocaten ten aanzien van de civiele procedure (die ook door Schrama en Geurts 2012, p. 115 e.v. werden gesignaleerd) doorwerken in de afwegingen die slachtoffers maken. Ook ten aanzien van voeging in de strafrechtelijke procedure zijn door één van hen sterke reserves geuit, met name dat de benadeelde dan persoonlijke informatie ten aanzien van zijn medische situatie moet verstrekken die hij in een civiele letselschadezaak met het oog op de bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer niet hoeft prijs te geven. Ook de afhankelijkheid van het vervolgingsbeleid van en de informatieverstrekking door het OM werden als bezwaar van deze procedure genoemd.

Hoewel langs deze weg uiteindelijk toch enkele respondenten bereid zijn gevonden, was het – in het bijzonder voor wat betreft respondenten die de civiele procedure hadden beproefd – zoeken naar spelden in een hooiberg. Dit sluit aan bij de bevindingen van Schrama en Geurts (2012, p. 81 e.v.), die een zeer forse ondervertegenwoordiging signaleren van slachtoffers die via een civiele procedure verhaal zoeken. Uit hun onderzoek bleek bovendien (p. 84) dat een groot deel daarvan rechtspersonen waren (m.n. energiemaatschappijen) en dat het in slechts een kwart van de gevallen waarin door slachtoffers via de civiele procedure verhaal werd gezocht ging om natuurlijke personen. Het onderhavige onderzoek bevestigt de indruk dat natuurlijke personen die na een misdrijf een civiele procedure starten om hun schade te verhalen schaars zijn. Ook bevestigt de steekproef dat voeging in de strafrechtelijke procedure ‘met stip’ de door slachtoffers van misdrijven meest beproefde route is. De relatieve eenvoud van deze route, de ondersteuning door SHN en de (verdere) verbeteringen van deze procedure vormen daarvoor vermoedelijk een verklaring.

4.3 Voeging

Uit de interviews met de respondenten die zich hadden gevoegd in de strafrechtelijke procedure zijn ons in het bijzonder de volgende drie aspecten opgevallen: het principiële karakter van de motieven die ten grondslag liggen aan de keuze om verhaal te nemen, de confrontatie die de respondenten hebben ervaren met hun bijrol in de procedure, en het feit dat de voorschotregeling is genoemd als motief om te voegen.

Hoewel voor sommige respondenten voegen ten behoeve van verhaal uit financiële overwegingen gelet op de omvang van hun schade min of meer noodzaak was, hebben verschillende respondenten vooral principiële overwegingen genoemd om te voegen. Dat bleek het meest uitdrukkelijk bij respondenten met een geringe resterende schade doordat na een inbraak een deel van hun schade door een verzekering was gedekt. Het ging hen erom dat de dader er niet mee weg mocht komen. Verschillende respondenten zagen hun verhaalsactie dan ook, net als het doen van aangifte, als een soort burgerplicht. Vaak zagen zij zelf heel goed in dat de verhaalsactie vanuit een kosten/batenperspectief mogelijk niet rationeel was, maar was het ondernemen van actie volgens hen van grotere emotionele, principiële of maatschappelijke betekenis. Deze bevinding onderstreept het principiële karakter van de mogelijkheid van schadeverhaal via voeging: ook slachtoffers met uitsluitend geringe resterende financiële schade betrekken in hun afweging uitdrukkelijk de ‘immateriële baten’ van het verhaal (erkenning, genoegdoening, vervulling van burgerschap).

Opmerkelijk vonden wij ook dat verschillende respondenten benadrukten hoezeer zij hun positie als slachtoffer na voeging in het strafproces als een bijrol hadden ervaren omdat de aandacht en voorzieningen vooral naar de dader uitgingen. Dit aspect is uiteraard bekend uit eerder onderzoek (vgl. over de aard en gevolgen van het accessoire karakter van de vordering van de benadeelde partij Candido 2011, p. 355), maar het viel ons op dat respondenten ondanks de substantiële verbeteringen van de positie van de benadeelde partij zich zo veelvuldig en dikwijls ook in nogal felle bewoordingen uitlieten over dit punt. Denkbaar is dat de steekproef – slachtoffers die hun schade slechts deels of geheel niet hebben kunnen verhalen – hier kleurend heeft gewerkt. Denkbaar is ook dat de grotere aandacht voor verbetering – en naar zich laat aannemen daardoor een toenemend gebruik – van de voegingsprocedure juist dit knelpunt explicieter aan het licht brengt. Dat zou aansluiten bij de inschatting van Van Dijk e.a. (2007) dat hervormingen van de positie van slachtoffers ook weer verwachtingen wekken waarin men eenvoudig teleurgesteld kan raken. Het is natuurlijk een ‘systeemkwestie’: strafrechtelijke berechting van dader is iets fundamenteel anders dan het verhalen van schade, maar voor rechtzoekenden is dat systematische onderscheid allerm minst vanzelfsprekend. Specifiek met betrekking tot schadeverhaal via voeging is de afhankelijkheid van het vervolgingsbeleid van het OM verschillende malen genoemd als obstakel. Zie daarover ook reeds Van Wingerden e.a. 2007, p. 53. Weliswaar kan inmiddels (sinds 2011) ook vergoeding worden gevorderd van schade als gevolg van (tijdig) ad informandum ten laste gelegde delicten²² en stemt het OM zijn vervolgingsbeleid als het goed is mede af op de belangen van het slachtoffer²³, maar dat neemt niet weg dat er dan toch in elk geval vervolgd moet worden. Denkbaar is dat het hiervoor gesignaleerde principiële karakter van verschillende voegingen, maar wellicht ook het ogenschijnlijk ‘automatische’ voegen (formulieren worden toegestuurd, bij invullen wordt geholpen) de confrontatie met de bijrol hebben verscherpt.

Door een enkele respondent is de sinds 1 januari 2011 bestaande voorschotregeling van art. 36 f lid 6 Sr, die is verbonden aan de schadevergoedingsmaatregel die via voeging kan worden bereikt, genoemd als belangrijk motief om te voegen. Het ligt in de rede om aan te nemen dat van deze maatregel voor benadeelden een aanzuigende werking naar de voeging uitgaat, in die zin dat voegen in gevallen waarin de voorschotregeling geldt een uitzicht biedt op daadwerkelijke betaling (vgl. reeds Sas 2010, p. 86, die het niet wijzen op voeging door een advocaat als mogelijke beroepsfout kwalificeert). Hoewel het risico van deze aanzuigende werking bij de totstandkoming van de voorschotregeling al is voorzien (vgl. Kamerstukken II, 30143, nr. 28, waar wordt gesproken van een ‘ongedekte cheque’), is er nog weinig bekend over de wijze waarop en de mate waarin dit zich realiseert.

4.4 Schikking door politie of OM

Het aantal personen dat via politie of OM tot een schikking was gekomen, was in de benaderde steekproef opmerkelijk gering (een OM-schikking kwam er slechts eenmaal in voor). Niettemin zijn via een contact met een enkele schaderegelaar al voldoende aanvullingen gevonden van slachtoffers die een politieschikking hadden bereikt. Opmerkelijk is dat het daarbij niet alleen ging om zeer

²² Art. 361 lid 2 onder b Sv jo 36f lid 1 Sr.

²³ Aanwijzing Slachtofferzorg, Stcrt. 2010, 20.476, p. 5.

eenvoudige delicten ('boter-bij-de-viszaken'), waarvoor de figuur van de politieschikking oorspronkelijk bedoeld is (Aanwijzing Slachtofferzorg 2010, p. 4), maar ook om een complexere zaak, te weten een mishandeling. Verder zijn voor wat betreft deze route vooral de positieve ervaringen van slachtoffers opgevallen: de mogelijkheid op zich, de snelheid van de afwikkeling en ook dat geen direct contact tussen benadeelde en dader hoefde plaats te vinden.

4.5 Schadefonds

Ook het aantal respondenten dat zich tot het Schadefonds Geweldsmisdrijven had gewend was aanvankelijk gering, maar hebben we kunnen aanvullen met gerichte zoekacties. De bevindingen vonden we niet erg verrassend: men is vooral blij met het bestaan van het fonds en over de afwikkeling is men, op een enkele respondent na, te spreken. Inmiddels is op dit punt ook ander onderzoek verschenen (Mulder 2013, p. 81 e.v. en 111 e.v.), waaruit (ook) blijkt dat door slachtoffers het bestaan van het fonds hoog wordt gewaardeerd en dat het feit dat minder dan de volledige schade wordt vergoed als weinig bezwaarlijk, althans als begrijpelijk wordt gezien.

4.6 Schadeverhaal via een civiele procedure

Hiervoor is gememoreerd hoe moeilijk het was om respondenten te vinden die een civiele procedure hadden beproefd. Dat is op zichzelf al illustratief voor de betrekkelijke betekenis van deze route als het om schadeverhaal na misdrijven gaat.

De redenen die door respondenten worden genoemd zijn veelzeggend: als hoog ingeschatte kosten ('advocaten declareren per seconde') afgewogen tegen de kans op succes in de procedure ('hoe bewijs ik wel wat het OM blijkens de vrijspraak niet gelukt is?') en in het uiteindelijke verhaal ('van een kale kip valt niet te plukken'), emotionele belasting door confrontatie met de dader, angst voor represailles en 'moe gestreden' zijn na het beproeven van andere routes. Op verschillende van deze elementen valt op zichzelf soms wel wat af te dingen. Zo is voor zaken onder de kantongrens geen rechtsbijstand vereist²⁴ en kan bij ernstige gewelds- en zedendelicten bijvoorbeeld zijn voorzien in kosteloze rechtsbijstand (voor vermogensdelicten geldt dit niet).²⁵ Voorts gelden voor civielrechtelijke bewijslevering minder hoge drempels dan voor strafrechtelijk bewijs. Confrontatie met de dader kan bovendien vanuit een processueel gelijkwaardige positie ook een kans op verwerking bieden. Niettemin lijkt in individuele gevallen een samenstel van verschillende van deze elementen een belangrijk motief om van een civiele verhaalsprocedure af te zien. De afweging van kosten tegen verwachte baten in samenhang met de emotionele belasting van de civiele procedure lijkt de doorslag te geven. Anders ligt het kennelijk vooral wanneer de financiële risico's van de procedure kunnen worden afgewenteld op een ander (een letselschadebureau dat op *no cure no pay*-basis werkt, een rechtsbijstandverzekering) of wanneer de baten (een groot schadebedrag zoals

²⁴ Het is overigens zeer de vraag of de complexiteit van de materie en de risico's van confrontatie met de dader het entameren van een kantonprocedure zonder rechtsbijstand na een misdrijf niet in de weg staan.

²⁵ Art. 44 lid 4 Wet op de rechtsbijstand.

bij oplichting) kennelijk worden vermoed tegen de lasten op te wegen en de lasten met andere gedupeerden kunnen worden gedeeld.

Soms speelde kennelijk ook onwetendheid of onbegrip een rol: zo was in een aantal gevallen de mogelijkheid van een civiele procedure in het geheel niet bekend bij de respondent. Soms was door SHN geadviseerd van een civiele procedure af te zien omdat al een voeging was beproefd en de respondent dan weer van voren af aan zou moeten beginnen met een nieuwe procedure. En enkele malen was men in de war gebracht door informatie uit correspondentie van het OM of de rechtbank. Met name brieven waarin werd vermeld dat de verdachte was vrijgesproken, maar dat niettemin een civiele procedure kon worden overwogen, leidden tot onbegrip, dan wel tot de uitroep dat dit dan toch kansloos leek. Op dat punt valt dus wel wat te verbeteren, maar de in de vorige alinea genoemde meer fundamentele belemmeringen worden daarmee niet weggenomen.

Het geringe gebruik van de civiele procedure voor schadeverhaal is in die zin opmerkelijk, omdat de civiele procedure voor slachtoffers met letsel in de literatuur wel is aangemerkt als een procedure met een 'positief potentieel' waar het de bevrediging van bij slachtoffers bestaande immateriële behoeften betreft (Huver e.a. 2007, p. 81 e.v.). Zo zou het civiele aansprakelijkheidsrecht tegemoet (kunnen) komen aan de behoefte om de dader te confronteren, als benadeelde het eigen verhaal te kunnen doen, te participeren in het proces, met respect te worden bejegend, maatschappelijk erkend te worden en invloed uit te oefenen op het uiteindelijke resultaat. Daarbij moet wel worden aangetekend dat het onderzoek van Huver e.a. uitsluitend betrekking had op slachtoffers van ongevallen, waarbij in veruit de meeste gevallen sprake zal zijn geweest van dekking door een aansprakelijkheidsverzekering, zodat de risico's van verhaalbaarheid in dergelijke gevallen geen gewicht in de schaal legden. Met betrekking tot dit 'positieve potentieel' merken wij verder op dat niet eenvoudig is vast te stellen wat het relatieve belang van deze immateriële behoeften is ten opzichte van de materiële behoefte om daadwerkelijk schade vergoed te krijgen. Het is bovendien aannemelijk dat als de financiële behoefte niet wordt bevredigd – de vordering wordt afgewezen of verhaal blijkt uiteindelijk niet mogelijk – de immateriële winsten van het civiele proces verdampen en zelfs in hun tegendeel (teleurstelling en secundaire victimisatie) verkeren. Nu met name dit laatste risico (onverhaalbaarheid) in geval van misdrijven relatief groot is, is het de vraag of dat positieve potentieel van het civiele aansprakelijkheidsrecht op dit gebied wel zo groot is. Daar komt nog bij dat de civiele procedure in geval van misdrijven bijzondere emotionele risico's meebrengt. Zo werden door de respondenten de confrontatie met de dader, de emotionele belasting daarvan en angst voor represailles als belemmeringen genoemd. Deze risico's worden in geval van een misdrijf stellig anders beleefd dan in geval van een ongeval waarna de procedure feitelijk tegen een aansprakelijkheidsverzekeringsmaatschappij wordt gevoerd. Concluderend is het dus voor serieuze twijfel vatbaar of de mogelijke immateriële voordelen van een civiele procedure voor slachtoffers van misdrijven opwegen tegen de nadelen en risico's van een dergelijke procedure.

Al met al zien wij in het onderhavige onderzoek een bevestiging van de knelpunten ten aanzien van civiel schadeverhaal die door Schrama en Geurts (2012) naar aanleiding interviews met advocaten, rechters en wetenschappers werden opgetekend. De civiele procedure werd door onze respondenten doorgaans gezien als een 'last resort' met ernstige obstakels en een gering perspectief op daadwerkelijk verhaal. Opmerkelijk was in dit verband nog wel dat verschillende respondenten niet zozeer de duur van de civiele procedure op zichzelf noemden als knelpunt – over de inschatting van die duur is van respondenten geen informatie verkregen –, maar vooral de bedenking dat het na

eerder beproefde verhaalsroutes nog weer een extra stap zou zijn die in de weg zou staan aan afronding van de zaak. Voor verschillende respondenten was het duidelijk teveel gevraagd om na een niet of gedeeltelijk geslaagde voegingsprocedure alsnog een civiele procedure te starten. Hieruit zou kunnen worden afgeleid dat de bij verschillende respondenten gesignaleerde principiële wens om verhaal te nemen in de loop van de tijd aan kracht inboet, althans dat wanneer het werkelijk op eigen initiatief en eigen risico aankomt, zoals de civiele procedure dat vergt, die wens toch minder sterk blijkt te zijn. Mogelijk ligt hierin ook een contradictie met hetgeen voegers opmerkten over hun bijrol: waar zij in het civiele proces de hoofdrol zouden kunnen vervullen, laten zij die kans meestal uiteindelijk toch liggen.

4.7 Rol van (eigen) verzekeringen

Naast bedenkingen bij de verschillende verhaalsroutes zijn door de respondenten ook uitgesproken positieve ervaringen geuit. De meest terugkerende was de ervaring met eigen verzekeringen. Dit is uiteraard geen verhaalsroute in eigenlijke zin, omdat een beroep wordt gedaan op een voorziening die men vooraf zelf en op eigen kosten in het leven heeft geroepen, maar een eigen verzekering voorziet wel bij uitstek in de financiële behoefte van het slachtoffer. Bovendien brengt het *'first party'*-karakter van de inboedel- of zorgverzekering mee dat de betaling niet op 'vijandelijk terrein' (bij de dader) hoeft te worden bevochten, maar door een 'vriend' wordt voldaan. Niet alleen de daadwerkelijke betaling, maar ook de vlotte afwikkeling werd door de respondenten dan ook hoog gewaardeerd. Wel is de rol van dergelijke verzekeringen thans beperkt: zij dekken slechts bepaalde schadeposten (kosten van vervanging, kosten van herstel, kosten van geneeskundige behandeling) en doorgaans tot een bepaald niveau.

Deze positieve ervaringen met eigen verzekeringen roepen de vraag op of voor verzekeringen op dit gebied niet een grotere rol is weggelegd. In dit verband verdient aandacht dat al eerder is bepleit om de eigen aansprakelijkheidsverzekering (AVP), die in Nederland door een zeer groot aantal natuurlijke personen pleegt te worden afgesloten, bij wijze van 'zijspan' te voorzien van een first party-dekking voor gevolgen van geweldsmisdrijven (Wansink 2003, p. 50). Op een enkele uitzondering na hebben verzekeraars daar toen niet voor gevoeld, maar wellicht is er thans een beter momentum voor het in het leven roepen van een dergelijke voorziening. De inmiddels tamelijk ruime ervaring met eigen verzekeringen bij letsel in de vorm van schadeverzekeringen voor inzittenden kunnen hier mogelijk ook een bron van inspiratie vormen. Een eigen verzekering heeft natuurlijk als nadeel dat het in zekere zin een sigaar uit eigen doos is (men betaalt er zelf voor) en dat schade wordt vergoed door een ander dan de veroorzaker. Het eerste kan een rationele keuze zijn, zeker in een situatie waarin de kans op schade betrekkelijk gering is, maar de schade soms groot uitvalt. Het tweede is tot op zekere hoogte onvermijdelijk, omdat de dader veelal gewoon geen verhaal biedt. In gevallen waarin verhaal niettemin mogelijk is, kan de verzekeraar op dit punt een rol vervullen door als professionele *repeat player* regres te nemen.

4.8 Genoemde knel- en verbeterpunten

Hiervoor zijn al verschillende knelpunten aan de orde gekomen die door de respondenten zijn genoemd. Verschillende verbeterpunten zijn in de afgelopen jaren al geadresseerd. Men denke aan de verbetering van de positie van de benadeelde partij door de voorschotregeling, het gewijzigde voegingscriterium, de mogelijkheid om te voegen bij ad informandum-zaken en de structurele bijstand door SHN. Voorts valt te denken aan de voorziening voor gratis rechtsbijstand bij geweldsdelicten.

Sommige knelpunten laten zich in het huidige bestel eenvoudigweg moeilijk (verder) wegnemen, zoals de beleving van de bijrol in het strafproces, het ontbreken van verhaalsmogelijkheden, de gepercipieerde traagheid van de rechtsgang en de emotionele belasting van het verhaalsproces. Met een alternatief voor verhaal in de vorm van een eigen verzekering zouden juist deze obstakels in bepaalde gevallen wel kunnen worden omzeild.

De verbetering van de rol van het OM bij het verhaal van schade is, gegeven de per definitie beperkte middelen en de hoofdtak van strafvervolgning, niet eenvoudig. Ook op dit punt zijn serieuze stappen genomen, bijvoorbeeld met de Aanwijzing Slachtofferzorg uit 2010. Waar het de communicatie door het OM betreft – de onbetwiste aanvoerder van de lijst van door de respondenten genoemde knelpunten en ook al bekend uit eerder onderzoek (bijv. Koolen e.a. 2005, p. 37 en Van Mierlo e.a. 2009, p. 49 e.v.) – lijkt niettemin nog steeds winst te behalen.

4.9 Aanbevelingen

Eén van de meest opmerkelijke bevindingen was voor ons de relatieve tevredenheid met de eigen verzekeringen. Wij bevelen daarom aan te onderzoeken in hoeverre verzekeraars in staat en bereid zijn om ten aanzien van schade door geweldsdelicten een first-partyvoorziening in het leven te roepen.

Gelet op de door de respondenten genoemde knelpunten ligt het voor de hand om aan te bevelen de communicatie door het OM te verbeteren. Op een enkel punt lijkt hier sprake van laaghangend fruit: voor schriftelijke (standaard)communicatie zou een omgevingscan door niet-juridisch georiënteerde deskundigen vruchten kunnen afwerpen. Op dat punt had één van de respondenten nog wel een uitgesproken suggestie:

‘Als het bericht niet beter is, dan is het niet anders. Als het dan maar duidelijk is!’

Summary

What actions are undertaken by crime victims, except to join in criminal proceedings, to get redress? What are their considerations in whether or not to follow different paths and what are their actual experiences in attempts at obtaining redress for damage? These questions are central to this study. Redress is here understood in the broad sense of obtaining funding from private facilities (private insurance), specific public benefits (guarantee or compensation fund) and compensation in tort from the offender (settlement with help from police or from the Public Prosecution Service, by joining in the criminal proceedings to claim damages, through a civil procedure).

In the spring of 2013, 36 respondents were interviewed during a face to face semi-structured in-depth interview. Respondents were selected on the basis of a sample, already included for previous research by the WODC. Additionally, respondents were included by asking individual contacts of the researchers. In the selection of respondents it was attempted to cover, as far as possible, four different categories of people who sought redress: those who joined in criminal proceedings, those who attempted to reach a settlement (via the police or via the Public Prosecution Service), those who applied to the Criminal Injuries Compensation Fund and those who pursued a civil claim for damages. The available respondents were not equally distributed across these four categories: most joined in a criminal proceeding as the main route to redress (18 respondents). Six respondents were interviewed in each of the other three categories. Inherent to the selection of this current sample is that the group of respondents as the unit of analysis is not completely generalizable to compensation-seeking victims of crime in general and, therefore, it is not a representative sample to make quantitative statements about the experiences of crime victims in attempts at obtaining redress. Valuable in this exploratory way of in-depth interviews is that the anecdotal material can give us useful insights regarding experienced bottlenecks and problems in victims' redress for crimes.

A summary of the findings would not do justice to the large amount of information that respondents have provided. Nevertheless, some important observations are indicated. Respondents were strikingly positive about getting compensated by their own private insurance (especially contents insurance in case of burglary): this generally went smoothly and quickly. Regarding settlements that were reached with the help of the police, this study showed that respondents are often pleasantly surprised by the efforts made by police. With regard to joining in a criminal proceeding, many respondents pointed out how they experienced their role as 'bystander' in the proceedings. Respondents who had turned to the Criminal Injuries Compensation Fund were particularly happy with the existence of the fund. Victims who had tried or considered a civil procedure indicated particular concerns such as the cost of legal aid in relation to the uncertainty regarding the outcome of the proceedings and the financial capacity of the liable person (investing in uncertainty), the expected long duration (in contrast to the desire to close the case), the confrontation with the perpetrator, the emotional burden of the proceedings and the fear of retaliation by the perpetrator. Also problems with providing evidence were repeatedly identified.

The five main issues raised by respondents with regard to their attempts at obtaining redress for damage are:

1. The lack of involvement and information from the Public Prosecution Service;
2. The slowness of the legal procedure and the damage recovery;
3. The lack of options to recoup losses ('one can't squeeze blood from a stone');
4. The emotional burden of the whole process;
5. The lack of understanding and overview of the procedures.

Important improvements that were suggested by respondents are better communication by the Public Prosecution Service, (even) better service by the victim support service (Slachtofferhulp Nederland), acceleration of the legal procedures and assistance of the victim by a (paid) lawyer.

A first recommendation arising from the study is, given the great satisfaction of victims of their own insurance, to assess whether insurers are able and willing to create first-party insurance products for victims of violent crime. A second recommendation would be to have the communication of the Public Prosecution Service reviewed, at least by non-lawyers.

Literatuur

Alta e.a. 2001

S. Alta, J. van Erp, A. Nienhuis, S. Verberk & M. Verberk, *Evaluatie van de regelgeving Slachtofferzorg. Verslag van een onderzoek ter evaluatie van de wet en regelgeving Terwee*, Den Haag: B&A Groep 2001.

Ten Boom e.a. 2008

A. ten Boom, K.F. Kuijpers, m.m.v. M.H. Moene, *Behoeften van slachtoffers van delicten, Een systematische literatuurstudie naar behoeften zoals door slachtoffers zelf geuit*, Den Haag: WODC/ Boom Juridische Uitgevers 2008.

Candido 2011

J. Candido, De vordering benadeelde partij in het strafproces en de onevenredige belasting van het strafgeding, *Trema* 2011, p. 354-359.

Van Dijk e.a. 2007

Jan van Dijk & Marc Groenhuijsen, 'Benchmarking victim policies in the Framework of European Union Law', in: Sandra Walkate (ed.), *Handbook of Victims and Victimology*, Devon: Willan Publishing 2007, p. 363-379.

Guest e.a. 2006

G. Guest, A. Bunce & L. Johnson (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field methods*, 18, 59-82.

Huver e.a. 2007

R.M.E. Huver. K.A.P.C. van Wees, A.J. Akkermans & N.A. Elbers, *Slachtoffers en aansprakelijkheid, een onderzoek naar behoeften, verwachtingen en ervaringen van slachtoffers en hun naasten met betrekking tot het civiele aansprakelijkheidsrecht, Deel I, Terreinverkenning*, Den Haag: WODC 2007.

Kool & Moerings 2001

R. Kool & M. Moerings, *De Wet Terwee. Evaluatie van juridische knelpunten*, Deventer: Gouda Quint 2001.

Koolen e.a. 2005

I. Koolen, M. van der Heide & A. Ziegelaar, *De tevredenheid van slachtoffers van misdrijven met de slachtofferzorg*, Den Haag: WODC 2005.

Maas-de Waal 2006

C.J. Maas-de Waal, *Voorzieningen voor slachtoffers van misdrijven. Gebruik, bereik en draagvlak*, Den Haag: SCP 2006.

Van Mierlo e.a. 2009

F. van Mierlo, A. Pemberton & R. van Tol, *Van tevredenheid naar kwaliteit: een meetinstrument voor de slachtofferzorg*, Den Haag: WODC 2009.

Mulder 2013

J.D.W.E. Mulder, *Compensation, the victim's perspective* (diss. UvT), Oisterwijk: Wolf 2013.

Sas 2010

A.H. Sas, Strafrecht voor civilisten: de verbetering van de mogelijkheid om schade via het strafrecht te verhalen, *TVP 2010/3*, p. 80-87.

Schrama & Geurts 2012

W.M. Schrama & T. Geurts, *Civiel schadeverhaal door slachtoffers van strafbare feiten. De rol van de civiele procedure: gebruik, knelpunten en oplossingsrichtingen*, Den Haag: WODC 2012.

Timmermans e.a. 2013

M. Timmermans, J. van den Tillaart & G. Homburg, *Eerste meting slachtoffermonitor. Ervaringen van slachtoffers met justitiële slachtofferondersteuning: Deel 2: Openbaar Ministerie, Rechtspraak & Slachtofferhulp Nederland*, Den Haag: WODC 2013 (deelrapport).

Wansink 2003

J.H. Wansink, Assurance oblige: de maatschappelijk verantwoord handelende verzekeraar in de 21^e eeuw, *AV&S 2003*, p. 45-52.

Van Wingerden e.a. 2007

S. van Wingerden, M. Moerings & J. van Wilsem, *De praktijk van schadevergoeding voor slachtoffers van misdrijven*, Den Haag: WODC/Boom Juridische Uitgevers 2007.

Wittebrood 2006

K. Wittebrood, *Slachtoffers van criminaliteit: feiten en achtergronden*, Den Haag: SCP 2006.

Bijlage 1 – Samenstelling van de begeleidingscommissie

Voorzitter

Prof. mr. T. Hartlief Hoogleraar privaatrecht, Universiteit van Maastricht

Leden

Drs. A. ten Boom Onderzoekscoördinator, Ministerie van Veiligheid en Justitie,
Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC)

Mr. M.R. Basten Senior beleidsmedewerker Ministerie van Veiligheid en Justitie

Dr. R.S.B. Kool Universitair hoofddocent straf- en strafprocesrecht, Universiteit
Utrecht

Mr. A.H. Sas Beleidsmedewerker juridische zaken, Slachtofferhulp Nederland

Bijlage 2 – Interview-vragenlijst

Interview “Vervolgonderzoek schadeverhaal: ervaringen van de slachtoffers”

Dit interview heeft als doel om meer inzicht te krijgen in mogelijkheden tot verbetering van het vergoeden van schade aan slachtoffers van (gewelds)misdrijven. Met dit interview proberen we uw ervaringen en de belemmeringen in het verhaal van schade in kaart te brengen, zodat dit kan bijdragen aan zinvolle oplossingen. Met uw goedvinden nemen wij dit gesprek graag op voor de documentatie van de verzamelde gegevens. Natuurlijk wordt alle verzamelde informatie vertrouwelijk behandeld en zal deze worden geanonimiseerd zodat deze niet meer herleidbaar is tot u als persoon.

A. Demografische gegevens

1. Wat is uw geslacht?
2. Wat is uw geboortedatum?
3. Wat is uw geboorteplaats/etnische achtergrond/land van herkomst?
4. Wat is uw hoogst voltooide opleiding?
5. Hebt u inkomen uit arbeid?
 - a. Zo ja, < modaal, modaal, > modaal?
 - b. Zo niet, hebt u een uitkering? Welke uitkering?

B. Geleden schade, ondernomen acties, vergoeding, inning en resterende schade

1. Kunt u vertellen van welk misdrijf u slachtoffer bent geworden?
2. Welke schade hebt u geleden als slachtoffer van dit misdrijf?
3. Welke acties hebt u ondernomen om de geleden schade vergoed te krijgen?
4. Zijn er verschillende wegen waarlangs de schade vergoed is, of is getracht deze vergoed te krijgen? Welke wegen zijn dit?
5. Hebt u (rechts)bijstand gekregen? Zo ja van wie of welke instantie?
6. Hoe is de inning van de schadevergoeding verlopen?
7. Hoe lang heeft het na het delict geduurd voordat er een vergoeding is uitgekeerd?
8. Resteert er nog schade?

- a. Zo ja welke?
- b. Zo ja, welke weg wordt bewandeld om deze vergoed te krijgen?

C. Ervaringen van het slachtoffer en overwegingen die zijn gemaakt

1. Wat is uw ervaring geweest met het verhaal van de schade die u hebt geleden?
2. Wat is uw ervaring met (rechts)bijstand?
3. Welke overwegingen speelden bij u een rol om bepaalde wegen wel of niet te bewandelen?
 - ➔ Hebt u overwogen om.....
 - ➔ Was u zich bewust van de route voeging, schikking, civiel en/of schadefonds?
 - ➔ Welke overwegingen had u om die routes wel/niet te bewandelen?
4. Wat zijn de positieve ervaringen die u hebt met de afgelegde route van uw schadeverhaal?
5. Wat zijn de negatieve ervaringen die u hebt met de afgelegde route van uw schadeverhaal?
6. Hoe hebt u de dienstverlening ervaren (van politie, justitie en OM en Slachtofferhulp, etc.)?

D. Ervaren knelpunten en verbeterwensen volgens de slachtoffers

1. Wat zijn de grootste knelpunten die u hebt ervaren bij de wegen die u hebt bewandeld om uw schade te verhalen?
2. Wat zou volgens u verbeterd kunnen worden bij het schadeverhaal?
3. Hebt u zelf suggesties voor verbeteringen die doorgevoerd kunnen worden om voor u het schadeverhaal optimaal te laten verlopen?

Hebt u verder nog opmerkingen of aanmerkingen die wij mogen meenemen in het huidige onderzoek?

Dank u hartelijk voor uw tijd en moeite!

Bijlage 3 – Correspondentie werving respondenten

Wetenschappelijk Onderzoek- en
Documentatiecentrum
Ministerie van Veiligheid en Justitie

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Aan de geadresseerde

Datum 22 november 2012
Onderwerp Onderzoek schadeverhaal

**Afdeling Extern
Wetenschappelijke
Betrekkingen (EWB)**

Terminal Noord
Schedeldoekshaven 131
2511 EM Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.wodc.nl

Contactpersoon

A. ten Boom
projectbegeleider
T 070-370 4515
F 070-370 7948
a.ten.boom@minvenj.nl

Ons kenmerk
2184/326058

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Geachte mevrouw/meneer,

Eerder dit jaar heeft u meegedaan aan een onderzoek in mijn opdracht naar uw ervaringen met justitiële instanties. Daarbij heeft u aangegeven dat het u niet is gelukt de schade die u destijds als gevolg van een delict heeft opgelopen (volledig) vergoed te krijgen, en dat het onderzoekscentrum van het ministerie van Veiligheid en Justitie (WODC) u nog eens zou mogen benaderen om u daarover meer vragen te stellen. Dat is de reden dat u deze brief ontvangt.

Inmiddels heb ik opdracht gegeven aan de Erasmus Universiteit Rotterdam om een onderzoek naar schadeverhaal uit te voeren. De onderzoekers zijn Prof. mr. Siewert Lindenbergh en mw. Dr. Sanne van Dongen. Hun onderzoek zal bestaan uit het houden van interviews. In het bijgevoegde formulier wordt u daarom gevraagd enige nadere informatie te verstrekken over uw situatie. Afhankelijk van uw situatie zullen de onderzoekers nader contact met u opnemen. Mocht u onverhoopt toch niet verder willen worden benaderd, dan kunt u dat ook op het formulier aangeven. U kunt het formulier in bijgevoegde antwoordenvolppe versturen; *een postzegel plakken is niet nodig.*

Voor alle duidelijkheid: de antwoorden die u eerder dit jaar hebt gegeven over uw ervaringen met justitiële instanties, zijn niet bekend bij deze onderzoekers. Zij weten enkel dat u zich bereid heeft getoond mee te werken aan dit onderzoek en dat u uw schade niet (volledig) vergoed hebt gekregen.

Dit onderzoek wordt gebruikt om de mogelijkheden voor schadeverhaal door slachtoffers van delicten te verbeteren. Ik wijs u er tot slot graag op dat al het onderzoek dat in onze opdracht wordt verricht gepubliceerd wordt op onze website: www.wodc.nl. Overigens worden alle resultaten anoniem in het eindrapport verwerkt; u zult dus niet persoonlijk herkenbaar zijn.

**Afdeling Extern
Wetenschappelijke
Betrekkingen (EWB)**

2184/326058

Ik dank u bij voorbaat hartelijk voor uw medewerking.

Hoogachtend,

Prof. dr. F. L. Leeuw,
directeur

Antwoordformulier onderzoek Schadeverhaal

Naam:

Woonplaats:

e-mail:

telefoonnummer:

Wilt u aankruisen wat op u van toepassing is?

Ja, ik ben bereid om deel te nemen aan verder onderzoek.

Ik heb geprobeerd mijn schade te verhalen:

door middel van een schikking met de dader (al dan niet met hulp van politie of Openbaar Ministerie)

via de strafrechtelijke procedure als benadeelde partij

via het Schadefonds Geweldsmisdrijven

door middel van een civielrechtelijke procedure

ja, maar ik weet niet (meer) precies op welke wijze

Nee, ik ben niet bereid om deel te nemen aan verder onderzoek.

(U kunt dan volstaan met het invullen van uw naam en u zult dan niet meer verder worden benaderd.)

Mocht u in dit stadium al een vraag hebben aan de onderzoekers, dan kunt u die richten aan: lindenbergh@law.eur.nl

Wilt u dit formulier opsturen in de bijgevoegde enveloppe? Een postzegel plakken is niet nodig.

Dank voor uw medewerking.